

№ 06 (2752) Год LIV

Невік БЕЛАРУСАЎ У ПОЛЬШЧЫ

http://niva.iig.pl redakcja@niva.iig.pl

NR INDEKSU 366714
Беласток, 8 лютага 2009 г.

Цана 2,00 зл. (VAT 0%)

Сустрэча з "падкупным

PL ISSN 0546-1960

Мацей ХАЛАДОЎСКІ

На 2009 год мы тое, чаго хацелі, тое і дасталі. У рамках пошукаў ашчаднасцей у ведамствах грошы на дзейнасць меншасных арганізацый у Міністэрстве ўнутраных спраў і адміністрацыі не будуць скарачацца, — гарантваў "Ніве" дырэктар дэпартамента веравызнанняў і нацыянальных меншасцей Юзаф Ружанскі пасля сустрэчы з прадстаўнікамі меншасных арганізацый Падляшскага ваяводства.

Як ён паінфармаваў, на патрэбы ўсіх гэтых арганізацый ёсць рэзерв у бюджэце на 45 працэнтаў меншы, чым яны спадзяваліся. Так вось грошай мае хапіць на 493 праекты, сярод іх найбольш на праекты пададзеныя нямецкай (109) і беларускай (63) меншасцямі. У параўнанні з мінулым годам кожная меншасная арганізацыя прымушана была абмежаваць свае патрэбы, і то адносна 2008 года, які ў параўнанні нават з папярэднім годам быў годам адмаўленняў.

Штогадовае спатканне з меншасцямі ў ваяводы (першае такое было некалькі месяцаў таму таксама ў падляшскага маршалка) пачаў ваявода Мацей Жыўна ад уручэння — як сам гэта назваў — падкупнога. Кожнай з каля трыццаці прыбылых асоб дасталася торба з аўтаручкай, нататнікам і кубкам, на якім словы "Падляшскае ваяводства" запісаны на мовах нацыянальнасцей, пражываючых у гэтым рэгіёне.

Удзельнічаючы ў сустрэчы дэпутат Роберт Тышкевіч, старшыня падляшскай Грамадзянскай платформы, адзначыў:

— Для ГП, урада ўшанаванне правоў меншасцей, развіццё іх культуры і мовы з'яўляюцца фундаментальнымі, а не кан'юнктурнымі пытаннямі. Наступіў цяжкі час. Мусім пашукаць супольных вырашэнняў, каб адолець гэты час, не страціўшы нічога з таго, што важнае для меншасных арганізацый.

Пасля — у час дыскусіі — сцвердзіў:

— Мы на пачатку нармалізацыі польска-беларускіх стасункаў. Выступаюць у нас вялікія адрозенні ў юрыдычных сістэмах. Удасканаленне ў выдачы віз спалучаецца з недахопам згоды на павелічэнне кадраў у консульствах у Гродне і Брэсце.

Ужо па звычаі, дыскусію пачаў Ян Сычэўскі — старшыня Беларускага грамадска-культурнага таварыства і віцэстаршыня Таварыства беларускай культуры. Паскардзіўся ён, што БГКТ не атрымала ад МУСіА на 2009 г. ні граша, хоць трохгадовая кара, накладзеная на гэтую арганізацыю за парушэнне ў свой час закону аб публічных фінансах, мінула — на яго думку — 1 студзеня. Пры-

Злева: Яраслаў Малэцкі (МУСіА), Юзаф Ружанскі (дырэктар дэпартамента веравызнанняў і нацыянальных меншасцей МУСіА), Мацей Жыўна (падляшскі ваявода), Роберт Тышкевіч (пасол), Мацей Тэфельскі (упаўнаважаны ваяводы па справах меншасцей)

тым дадаў, што будынак па вуліцы Варшаўскай у Беластоку гэта не сядзіба Галоўнага праўлення БГКТ, а — тут цытата — Дома беларускай культуры.

Дадаў:

— Адчуваем вельмі вострыя кантролі. Санкцыі — рашучыя і вострыя. Часта не маем шанцаў на абарону (...). На юбілеі калектываў мусім ездзіць з пустымі рукамі.

У размове з "Нівай" — як гэта ўжо стала называцца ў журналісцкіх асяроддзях — аб патрабавальнай пазіцыі Яна Сычэўскага ад імя БГКТ, дырэктар Ружанскі гаварыў:

— Не назваў бы я гэтага патрабавальнай пазіцыяй. Згодна з законам ад 2005 г. аб нацыянальных і этнічных меншасцях кожнай арганізацыі належыцца права на падачу заяў, праектаў на рэлізацыю канкрэтрных заданняў. Вядома, пры абмяркоўванні заяў прымаем пад увагу таксама факт, ці дадзеная арганізацыя хадайнічае за сродкі на рэалізацыю праекта таксама з іншых крыніц. У заяве мусіць яна напісаць адкуль яшчэ стараецца здабыць сродкі.

Пры нагодзе мы праверылі, якімі грашыма маюць быць падтрыманыя толькі Падляшскай маршалкоўскай управай сёлетнія імпрэзы арганізаваныя БГКТ. I так, м.інш. з гэтай крыніцы 10 тыс. зл. перададуць на фестываль "Беларуская песня", 7 тыс. зл. на Свята беларускай культуры, 7 тыс. зл. на сустрэчы аматарскіх мастацкіх калектываў у Бандарах, 8 тыс. зл. на канферэнцыю "Шлях да ўзаемнасці" і 5 тыс. зл. на "Купалле". Прытым ПМУ з каля 150 розных мерапрыемстваў культурнага характару сёлета абавязалася даць датацыі для больш чым 50 імпрэз, звязаных з шырока ўспрыманай беларускай культурай для шмат якіх суб'ектаў плануючых іх арганізаваць.

У час сустрэчы ў Ваяводскай управе ў сваю чаргу Яўген Вапа — старшыня Беларускага саюза ў РП заклікаў, каб пры нагодзе ўсеагульнага перапісу насельніцтва ў 2011 г. анкецёры прайш-

лі адпаведныя абучэнні, звязаныя з пытаннямі рэспандэнтаў наконт нацыянальнасці. Хацеў таксама, каб у час міжнароднага кангрэса ў гонар Людвіка Заменгофа ў Беластоку падляшскія нацыянальныя меншасці мелі таксама нагоду адрэкамендавацца. Успомніў аб неабходнасці павелічэння ліку пагранпераходаў і паскарэння падпісання дамовы аб малым памежным руху.

Андрэй Раманчук, прадстаўляючы расіян, падтрымаў Яўгена Вапу ў справе звязанай з абучэннем анкецёраў, якія будуць працаваць пры ўсеагульным перапісе насельніцтва:

— У час апошняга перапісу мелі мы прыклады, што нацыянальнасць наносілі алоўкам. Сумняваюся, ці тое, што так было запісана, не было пасля сцёртае.

Татарын Стэфан Карыцкі падтрымаў Яна Сычэўскага, падаючы заяву на скарачэнне пакарання з трох гадоў да аднаго года ў выпадку парушэння няўрадавымі арганізацыямі закону аб публічных фінансах:

 На практыцы працягваецца яно з трох і паўгода да чатырох гадоў.

Адказваючы на пытанні і сумненні, дырэктар Ружанскі запэўніваў Яна Сычэўскага, што БГКТ можа ўжо падаваць заявы на датацыі, аднак вырашэнні аб дафінансаванні наступяць толькі пасля 10 ліпеня:

— Не хачу выказвацца на тэму самога пакарання.

Грошай на ўзнагароды з нагоды юбілеяў — на яго думку — меншасныя арганізацыі самі мусяць шукаць сабе ў рамках уласных бюджэтаў. Затое калі гаворка аб справе распытвання аб нацыянальнасць у час перапісу, заявіў, што гэта справа падыходу апытваючых, а не нейкага намеранага дзеяння зверху.

Ваявода Жыўна аднёсся м.інш. да справы пабудовы новых пагранпераходаў:

— Прыярытэтам дзяржавы з'яўляецца фінансавая падтрымка да 2012 г. пагранпераходаў з Украінай.

Фінансавая азбука 🕝 2

Віктар САЗОНАЎ

Яшчэ зусім нядаўна на Беларусі жылі людзі, якія не ведалі адкуль бяруцца грошы. Думалі, што грошы трэба зарабляць уласнымі рукамі або галавой. Якія гэта былі жудасныя і цемрашальныя часы.

Зараз кожны беларус ведае, што грошы пазычаюць. Галоўнае ў гэтым працэсе — не ламаць сабе галавы над тым, што іх трэба некалі вяртаць. Замест таго, каб аддаваць пазыку, трэба яшчэ раз пазычыць...

Ці побач Трывежы будзе цагельня? «4

Аляксей МАРОЗ

Спартзала якіх мала!

☞ 5

Міра ЛУКША

Юрка Голуб у Беластоку

P 10

Міра ЛУКША

Калі пабольшаць

napk?

12

Аляксей МАРОЗ

Фінансавая азбука

Яшчэ зусім нядаўна на Беларусі жылі людзі, якія не ведалі адкуль бяруцца грошы. Думалі, што грошы

трэба зарабляць уласнымі рукамі або галавой. Якія гэта былі жудасныя і цемрашальныя часы.

Зараз кожны беларус ведае, што грошы пазычаюць. Галоўнае ў гэтым працэсе — не ламаць сабе галавы над тым, што іх трэба некалі вяртаць. Замест таго, каб аддаваць пазыку, трэба яшчэ раз пазычыць. Пасля яшчэ раз і пажадана яшчэ больш. І так бясконца. Спатрэбіліся грошы — пазычыў і ўсё тит.

Складваецца такое ўражанне, што беларускі ўрад толькі тое і ўмее рабіць, што пазычаць грошы. Ну і правільна. Навошта яшчэ штосьці ўмець, калі ўмееш самае галоўнае. У гэтай галіне мы ў коле лідараў. Ёсць чым пахваліцца. І ўрад пахваліць. Доўга яны набывалі навыкі. Затое зараз сталі вялікімі майстрамі экстра класа.

То рускія ім падкінуць мільярдзік, то Еўропа больш чым два з паловай. Пасля зноў рускія дадуць, каб ад Еўропы не адставаць. Такое своеасаблівае спаборніцтва мы тым багаценькім краінам наладзілі.

Напэўна, беларусы лепшыя на свеце сябры, што за сяброўства з намі іншыя краіны плацяць грошы. І правільна, хай плацяць, як не маюць такіх разумных мазгоў як у нашага кіраўніцтва. А то наш урад пакрыўдзіцца і адмовіцца з кім-небудзь з іх сябраваць. Што яны тады рабіць будуць?

Навошта нам перабудоўваць эканоміку, змяншаць штаты чыноўнікаў ці колькасць міліцыі. Хай гэта робяць іншыя. А нам гэта непатрэбна. А то запрацуе ўласная эканоміка, з'явяцца ўласныя фінансы і неўзабаве паўстане пытанне, што трэба аддаваць напазычанае. А як не хочацца развітвацца з заробленымі ўласнай працай і розумам грашамі! Бо пазычаеш то чужыя, а аддаеш свае. То лепш не стрэсаваць сябе і пакінуць усё як ёсць. Не ламаць сабе галавы і не эксперыментаваць з эканомікай. А як грошы скончацца, то пазычыць яшчэ.

У гэтым працэсе вельмі важным ёсць баланс. Бо Еўропа дае грошы пры ўмове, што ў краіне пойдуць працэсы дэмакратызацыі грамадства, лібераліза-

цыі эканомікі і непрызнанне адабраных Расіяй у Грузіі тэрыторый. Рускія ж наадварот, даюць грошы, каб тыя грузінскія тэрыторыі прызналі, у дэмакратыю не гулялі і эканоміку аддалі якому-небудзь "Газпраму" ці лепш за ўсё проста загубілі. Таму, каб застацца самымі сабой, трэба і ў Расіі, і ў Еўропы браць прыкладна пароўну. І тады, выканаўшы пастаўленыя абодвума бакамі ўмовы, усё застанецца так, як і ёсць зараз. Вельмі зручная і разумна прадуманая пазіцыя. Тут беларускі ўрад трэба хваліць ды хваліць. Малайцы!

А то яны, маецца на ўвазе нашых фундатараў, усё нас жыць вучаць. То тым нешта не падабаецца, то гэтым. А мы ім адказваем, што не трэба нас вучыць жыць, лепш хай дапамагаюць нам матэрыяльна. А то мы можам на каго з іх і пакрыўдзіцца, і калі што зробяць ці скажуць не па-нашаму, то можам ад грошай аднаго з іх і адмовіцца. Во калі яны па-сапраўднаму напалохаюцца! Так што хай пазычаюць нам пароўну, каб нам не прыйшлося нічога рабіць і мяняць.

Самае галоўнае, што мы не збіраемся аддаваць тыя пазыкі. Бо нікога не баімся. І тут зноў трэба пахваліць разумную і прадуманую лінію нашага ўрада. А каго нам баяцца? У нас хутка амаль усе стануць міліцыянерамі. А міліцыянеру па статуту нельга нікога баяцца. Праўда, ёсць яшчэ і апазіцыя. Яна ў міліцыю добраахвотна ісці не хоча. Але і яе таксама ёсць куды прыстроіць. Асабліва маладых. У войска.

Праўда, крыху Еўропа незадаволеная, што маладых апазіцыянераў абуваюць у боты. Маюць сумневы наконт іхнага здароўя. Але наш урад хіба што і тут усё пралічыў правільна. Раптам рускім не спадабаецца, што мы ў Еўропы бярэм грошы. А ў нас ужо хіба з нацыяналістаў-апазіцыянераў з антырускімі настроямі цэлы полк можна сфарміраваць. Ім толькі дай волю, то парвуць тых рускіх як Тузік шапку.

Так што палітыка нашага ўрада, асабліва фінансавая, вартая найвялікшай пахвалы. І што абавязкова трэба адзначыць і падкрэсліць гэта тое, што наш урад зрабіў усё, каб нашу краіну ніхто не змог звінаваціць у стварэнні сусветнага фінансавага крызісу. Наша фінансавая сістэма сапраўды аніякага дачынення да яго не мае.

Віктар САЗОНАЎ

Маладое мастацтва з Беларусі

Культурны цэнтр Беларусі пры Пасольстве Рэспублікі Беларусь запрасіў у сваю сядзібу на новую выставу ўсіх зацікаўленых беларускім мастацтвам. На сценах выставачных залаў цэнтра па вуліцы Модлінскай, 2, у Беластоку, 23 студзеня паявіліся палотны прадстаўнікоў мастацкага пакалення Беларусі, народжанага ўжо ў васьмідзесятыя гады. Маладыя мастакі, выпускнікі Беларускай дзяржаўнай акадэміі мастацтваў з 1999 года — Ганна Сілівончык, Ірына Дударава-Ясюкайць і Таццяна Грыневіч, штудзіравалі там жывапіс, а Васіль Пяшкун быў студэнтам факультэта манументальнага мастацтва. Маладыя мастакі, з нядаўняга часу сябры Саюза мастакоў, вы-

лучыліся ўжо на шматлікіх выставах, таксама міжнародных, калектыўных і персанальных. Таццяна Грыневіч родам з Маладзечна (да 2008 г. асістэнт-стажор кафедры жывапісу БДАМ) мела ў 2001 г. персанальную выстаўку ў Францыі ў Кабургу. Сам пералік яе дясягненняў ужо да гэтага часу заняў бы старонку! Прымала ўдзел і ў навукова-творчых канферэнцыях. Яе творы знаходзяцца ў Музеі сучаснага выяўленчага мастацтва Беларусі і ў прыватных калекцыях Беларусі, Польшчы, Літвы, Латвіі, Францыі, Нямеччыны, Італіі, ЗША і Кітая. Ірына Дударава-Ясюкайць, родам з Бабруйска, была стыпендыяткай спецыяльнага фонду Прэзідэнта па падтрымцы таленавітай моладзі як студэнтка шостага курса кафедры жывапісу БДАМ. У маі 2002 г. атрымала дыплом "За жывапіснае майстэрства" на выстаўцы-конкурсе, прысвечанай 550-годдзю Леанарда да Вінчы. Прымала ўдзел у шматлікіх выстаўках, м.інш. тройчы ўдзельнічала ў міжнародным фестывалі-конкурсе сучаснага выяўленчага мастацтва "SES-SIO ART" у Віцебску.

На выстаўцы ў КЦБ прысутныя былі

Васіль Пяшкун і Ганна Сілівончык, якой карціны прыцягвалі тэмпера-

ментам і колерам. Абое яны родам з Гомеля. У рэспубліканскіх і абласных выстаўках прымалі ўдзел ужо як студэнты. Васіль Пяшкун адзначаны быў прэзідэнцкай стыпендыяй. Прымалі яны ўдзел і ў замежных выстаўках, мінш. у Галандыі, Венгрыі, Расіі, Польшчы. Васіль Пяшкун узнагароджаны медалём "Талент і прызванне" Міжнароднага фонду міру і згоды. Яго працы знаходзяцца ў музеі сучаснага мастацтва ў Джэрсі ў ЗША. Ганна Сілівончык мела больш за дваццаць выставак у Беларусі, м.інш. у славутай галерэі сучаснага мастацтва "Падземка" ў Мінску, і за мяжой (м.інш. у Венгрыі, Польшчы, Нямеччыне, Галандыі).

Асабліва алейныя карціны Ганны Сілівончык (на здымку), вучаніцы Алеся Ксяндзова (дыплом) і Аляксея Марачкіна, прыцягнулі ўвагу сабраных аматараў мастацтва. "Мне гэта нагадвае крыху Алену Кіш, крыху Марка Шагала..." — чуліся галасы наведвальнікаў выставы.

- Вас не было на мінулагодняй выставе і канферэнцыі "Беларускія перспектывы" ў элітнай беластоцкай галерэі "Арсенал", успамінаю, што там былі перш за ўсё мастакі, якіх выдварылі з Акадэміі за "неуспеваемасць" у падражанні класікам тыпу Міхаіла Савіцкага. Вашы калегі знайшлі дарогу на Захад, там вучыліся м.інш. у Дзюсельдарфе. Мабыць, і вы былі не даспадобы "акадэмікам".
- Усё новае папраўдзе трэба было вывучаць самастойна. А мусілі мы справіцца з такімі майстрамі, як Данцыг, як Савіцкі. Мусілі паказваць так, як яны хацелі, тую вялікую айчынную вайну, якой мы не бачылі. І тыя самыя тэмы, і тыя самыя прыёмы студэнты мусілі вывучыць. А беларускае гэта ж не толькі тое! Тое, што маладыя мастакі працягнулі вучобу ў Нямеччыне ці Польшчы, гэта для іх не самы горшы варыянт.
- На "Беларускіх перспектывах" паказаны і абмеркаваны былі абодва магчымыя варыянты, шляхі мастацтва. Тое, што вы мелі выстаўку ў славутай "Падземцы" сведчыць аб тым, што і на радзіме можна прымяняць новыя прыёмы і ствараць нешта новае, сучаснае, і працягваць найлепшыя беларускія мастацкія традыцыі.

Міра ЛУКША

Вачыма еўрапейца

Не ваша брошка

Ёсць у жыцці кожнага чалавека такія сферы, дзе Дзяржава не мае права ўключацца, ці, інакш гаварыўшы, не можа прымяняць дадзеных ёй інструментаў для таго, каб пра

тыя сферы распытваць. Думаючы аб Дзяржаве, маю тут на думцы разнамасныя ўстановы (дзяржаўныя, самаўрадавыя і г.д.). Датычыць гэта не толькі Дзяржавы, але таксама г.зв. звычайных людзей. Проста, няёмка пра пэўныя справы распытваць. Несумненна, да іх належаць пытанні сексуальнасці кожнага чалавека ці пытанні наконт яго веравызнання. Гэта таксама інтымныя пытанні. Асабліва гэтае другое. Прынамсі мне так здаецца.

Так я думаў сабе ў час сустрэчы прадстаўнікоў арганізацый нацыянальных меншасцей у Падляшскай ваяводскай управе пасля аднаго з адказаў дырэктара дэпартамента веравызнанняў і нацыянальных і этнічных меншасцей Міністэрства ўнутраных спраў і адміністрацыі Юзафа Ружанскага. Вось на пытанне гісторыка Алега Латышонка старшыні Беларускага гістарычнага таварыства, ці праўдай з'яўляецца тое, што планаваны ўсеагульны перапіс насельніцтва ў 2011 г. уключыць таксама пытанне аб веравызнанне, адказаў ён:

— Трапіў да нас праект адпаведнага закону. Я не бачыў там пытанняў наконт веравызнанняў. Ёсць нацыянальныя і мы аднесліся пазітыўна да праекта.

Мабыць, пан дырэкар няўважліва прачытаў законапраект. Калі так было, хапіла б, каб уважна чытаў "Ніву". Ужо пару ладных тыдняў таму пісаў я ў гэтай рубрыцы аб сумненнях, якія паявіліся ў мяне ў сувязі з гэтым законапраек-

там, а перш за ўсё з некаторымі пытаннямі, між іншым аб неабходнасці пытання аб веравызнанне. Так вось я як жирналіст "Нівы" такім шляхам нанова спяшаю пану дырэктару — карыстаючыся дзелавой фармулёўкай — данесці ніжэйнапісанае. У Артыкуле 7.1-11; 2-22, які пералічвае тэматыку перапісу ды дыяпазон збіраных даных у рамках гэтай тэматыкі, выразна адзначана, што будзе яна датычыць таксама веравызнання (прыналежнасці да касцёла аб канфесійнага саюза). У сваю чаргу Артыкул 9 гучыць: "Асобы, падлягаючыя перапісу ды пробнаму і кантрольнаму перапісу, абавязаны даць дакладныя, вычарпальныя і згодныя з праўдай адказы на пытанні, якія знаходзяцца ў фармуляры". Прытым, зараз жа ёсць агаворка, што пытанні аб веравызнанні "могуць збірацца выключна па прынцыпе дабравольнасці". Затое ў праекце распараджэння Рады Міністраў "у справе дэталёвага пераліку даных наконт тэмаў ахопленых усеагульным перапісам насельніцтва і маёмасці ў 2011 г." можна прачытаць як трактаваць паняцце "канфесійнай прыналежнасці". Гэта "фармальнае ўдзельніцтва або/ і эмацыянальная сувязь з акрэсленым веравызнаннем" павінна быць "акрэслена на падставе дабравольнай і суб'ектыўнай дэкларацыі, якая можа выказваць таксама недахоп сувязі з якім-небудзь веравызнаннем (недахоп веравызнання)".

Так ці інакш, пытанне аб веравызнанне ў найбліжэйшым перапісе мае прагучаць, а што больш, у грамадзян Рэчы Паспалітай будзе распытваць наконт гэтага Дзяржава (Галоўная статыстычная палата) першы раз ад ІІ сусветнай вайны. У пасляваенны час вернікаў спрабавалі былі лічыць самі касцёлы. І, здаецца мне, Дзяржаве павінна гэтага хапіць, хоць бы ў імя прынцыповага раздзелу Дзяржавы ад Касцёла. Аж хацелася б сказаць аўтарам законапраекта, якім прыйшло ў галаву пытацца пра веру, прымяніўшы моладзевую пагаворку: "Не ваша гэта брошка!"

Мацей ХАЛАДОЎСКІ

Ева СЦЕПАНЮК

— Nie mogę wypowiadać się na ten temat! — адказаў напалоханы голас у трубцы.

Напалоханы голас — не абы — хто! Гмінны асяродак культуры і агратурызму, вядомы найперш з-за прафесійнага інтэрнэт-сайта, віртуальнай фотагалерэі, выплятання кашоў з лазы, саломы і бярэзіны...

- Скажыце, чаму прапаў здымак каменнага калодзежа ў вашай фотагалерэі? спытала я з добрымі намерамі ў "голаса". Я не ведала пра смярдзючы фокус Алёшкі Барана.
- Ja tu tylko sprzątam, нервова адрубаў дзядзька...

Наш прыпушчанскі мужык аніяк не асацыяваўся мне з прыбіраннем у бібліятэках і святліцах. Яшчэ больш здзіўлялі сакрэты вакол спраў, якія самі па сабе мелі спрацаваць як рэклама! Словам, тэму падсунулі мне пад нос, на сярэбраным падносе...

* * *

Але пакуль завітаем у Н. і на ўласных нагах рушым следам гідка-скандальнай гісторыі, вернемся да крыніц. Здаецца, усяму вінаваты інтэрнэт. Два месяцы таму ў віртуальнай гміннай фотагалерэі з'явіўся каменны калодзеж. Пра гэты здымак я даведалася ад сваячкі з Аўстраліі:

— Ён такі дзікі, — пісала яна ў эмейлы, — глядзіш і хочаш напіцца ягонай крынічнай вады (у гэты момант у Сіднеі было 43,8 градуса гарачыні!).

Я адразу ўвайшла на сайт і адшукала рэкламаваны здымак. Калодзеж уражваў атмасферай дзікасці і пакінутасці, веяла ад яго чорным смуткам і непатрэбнасцю. Вакол пахілілася старое дрэва са здзічэлым лістоўем. Здавалася, нешта дохлае плавае ўсярэдзіне...

Больш-менш у тым самым часе вестка пра калодзеж даляцела і ў Н. (з той жа Аўстраліі). Тут належным чынам адсвяткавалі навіну. Паколькі інфармацыя з'явілася ў добры час, карацей, калі пенсіянеры і інваліды атрымалі пенсію, у бары "Амазонка" ўпоперак і ўшыркі абмяркоўвалі прамоцыю. Цягам наступных дзён слава калодзежа з Н. набрала памераў эпідэміі. Фота кружыла паміж гарадамі, краінамі і кантынентамі, словам, усюды там, куды раз'ехаліся дзеці, унукі і праўнукі гараўнікоў з Н. Вучоны муж пабачыў бы ў віртуальнай з'яве прагу жывога кантакту з крыніцамі або каранямі...

Пасля двух тыдняў здымак, без слова паяснення, знік з гміннай фотагалерэі.

* * *

Як прыхільнік жывога кантакту з крыніцамі, я адразу падалася ў Н. На месцы чакала мяне гісторыя ў стылі перформенсаў Алеся Пушкіна (у гэтым месцы эстэты і гурманы мінералкі павінны кінуць чытаць гэты тэкст).

- Я не ведаю як такое назваць, разважае Ліза Хмель. Яе першую я сустрэла на доўгім панадворку, жанчына адгартала снег каля дагледжанай хаткі. Мова пра дурнаваты выбрык Алёшкі Барана. Пасля шматразовых побытаў у Харошчы, кавалер атрымаў жоўтыя паперы ды інвалідную пенсію:
- I цяпер ён пан пры грашах, сцвярджае з ноткай зайздрасці Ліза, што хоча, тое і робіць. Бегае

са стрэльбай, падпальвае стадолы... Няма на яго *ні сталіна*, *ні гітлера*...

Ліза Хмель — асоба вядомая і аўтарытэтная ў наваколлі. Жанчына замаўляе ад лішая. Жыве са статкам прыблудных катоў.

— Добра, што хоць усе яны хлопцы, — кажа з пэўнай палёгкай пра сваіх катоў, — хоць не размножацца як мошка. Як пасля пракарміць такую чараду са сціплай пенсіі?

Праўда, Ліза зарабляе яшчэ лекаваннем, але пра нелегальшчыну не будзем успамінаць.

- А ці не дасца замовіць вашага Алёшку? прапаную нясмела чарадзейны сеанс дакучліваму аднапляменцу.
- Мае малітвы памагаюць на іншыя балячкі, чую ў адказ, і, здаецца, няма ў нас такой бабы, сумняваецца народная лекарка, каб такую шайбу замовіць...

Пра нездаровую фантазію Алёшкі Барана найлепш ведаюць калядоўшчыкі. Кожны год на Каляды кавалер рыхтуе ім коўзкі сюрпрыз. Ён палівае лесвіцу вадой і чакае аж зробіцца коўзанка, пасля прытрушвае верх рыжым парашком і гатова. План ніколі яшчэ не падвёў. Звычайна на Каляды на яго лесвіцы нехта паломіць руку, паб'е рэбры або лоб. Пасля Алёшка распавядае, што яго пастка была накіравана ў бок нездаровай прагавітасці. У Н. смяюцца, калі ахвярамі становяцца прыезджыя гараджане, якія, каб абкалядаваць як найбольш дамоў, подбегам пруцца ў хату. Мясцовыя дзеткі абмінаюць безграшовы і коўзкі двор самотнага дзівака.

У Алёшкі падобныя феерверкі на кожную паравіну года. Вось два гады таму, на Купалле, апоўначы, ён прыплёўся на панадворак сваячкі Прузыны і падпаліў яе старую стадолку. Стыхія прыцягнула публіку з усяе гміны і паловы павета. Пасля кавалер хваліўся, што яго відовішча назбірала ў два разы больш публікі, чым рэкламаванае на ўсіх пахіленых платах Купалле ля вадасховіша Бахматы.

- А ці былі нейкія паслядоўнасці? распытваю пра пажар у Лізы Хмель.
- Вядома, былі, смяецца народная лекарка, — прыехалі санітары, сунулі ў дупу конскі ўкол і... довідзэня!

* * *

— Дзень добры! — паўтараю з пяць разоў, пераступіўшы парог

хаты Алёшкі Б. За адкрытымі дзвярыма цішыня як на могілках. На стале ў запэцканай талерцы кусок смажанай рыбы. Пахне недамытай анучай. Маю ўвагу прыкоўвае кран з зашмальцаваным тазам. Калі выходжу на двор, у вочы кідаецца веласіпед маркі "Оlympic". Адкрытасць, з якой прэзентуецца ровар, наводзіць дурныя думкі. Здаецца, павешаны ён у сенях не дзеля кансервацыі, але чарговага фокуса. Глядзіш на звычайны веласіпед і думаеш як пра чарговыую пастку на няпрошаных гасцей, злодзея...

Алёша Баран не закрывае ўваходных дзвярэй ні ўдзень, ні ўначы. Як скажуць у бары "Амазонка", гэта паслядоўнасць шматразовых побытаў у псіхушцы. Кавалер адчайна баіцца закрытых памяшканняў. Ён здольны адчыніць наўсцяж дзверы ў люты мароз.

Яшчэ ў той самы дзень сустрэну яго ў суседняй вёсцы ля магазіна. Алёшка Баран будзе напамінаць мне прывід родам з пекла.

— Перадайце паклон маёй сімпатыі, — папрасіў ён мяне дрыжачым голасам. Алёшка назваў імя вядомай беластоцкай літаратаркі.

Я пабаялася пытаць дзе і калі яны пазнаёміліся. Але Баран, як прыкладны шызафрэнік, чытаў у маіх думках. Ён заявіў узрушаным голасам:

— Я ведаю Міську з *Naszaj klasy* ў інтэрнэце!

* * *

На сваё няшчасце Алёша Баран таксама ўбачыў у інтэрнэце славуты калодзеж з Н. Ад гонару і шчасця ён піў як дурны з кім папала, дзень і ноч, аж яго ахапіла белая гарачка.

У Н. ніхто не заўважыў як у снежную раніцу кавалер басанож папёрся да старой Прузыны. Ён стаў перад сваячкай на калені і слязлівым голасам папрасіў у яе шклянку лякарства. За буталь самагонкі Баран быў гатовы забіць суседавага сабаку, які трэці год вые ўначы і не дае старой сплюшчыць вока.

— А пайшоў ты ў сечку сраці! — сунула ў бок сваяка дулю Прузына Б. Старая алкашка сама ўжо паспела заправіць вантробы і зараз адчувала сябе непераможнай. Ёй моцна хацелася падзерціся, схапіць за глотку, прытаптаць ботам чэрап ахвяры...

Алёшка Баран не такі ўжо дурны, каб ісці на правакацыю з псіхапаткай. Ды не было тут надзеі на выпіўку. Кавалер прыкмеціў пад сталом выжлукчаны буталь пойла. Каб адрэагаваць паразу, ён моўчкі

выбег на двор і з усяе моцы грымнуў кулаком у акно.

— Буууууум! — перацяў мёртвую цішыню ў Н. востры гук разбітага шкла.

Эфектоўны выбрык усё ж не задаволіў Алёшку. Ён вярнуўся ў хату Прузыны і пагразіў:

— Пачакай ты, ведзьма! Будзеш ты млеці ад смагі і не дасі рады напіцца!

* * *

У кожнай гісторыі ёсць свае хітрыкі і загвоздкі. Тут таксама найбольшай праблемай аказалася разведка ў справе конскага гаўна. Паколькі ў Н. апошні конь здох два гады таму, без асобнага доследу ў гэтай справе наша гісторыя паказалася б фальшывай. Скажу больш, гэта з-за конскіх пончыкаў знялі здымак з гміннай фотагалерэі ў інтэрнэце.

Хоць у Н. даўно ўжо праведзены водаправод, частка пенсіянераў далей карыстаецца вадой з праслаўленага калодзежа. Адны чэрпаюць ваду з-за ашчаднасці, іншыя, як Прузына Б., з мусу. У жанчыны няма ў хаце крана з вадой. І яна найбольш пацярпела ад смярдзючага фокуса Алёшкі. Пасля памятнай сустрэчы сваяк куляй пашыбаваў на іншае сяло. У Н. ніхто не звяртаў на яго ўвагі — не першы і не апошні раз ён басанож лётаў па снягу, біў вокны або гразіў спаліць усіх і ўсё. Пасля трох гадзін Баран вярнуўся з фольгавым мяшком за спіной. Ён адразу накіраваўся да калодзежа.

— Я сама бачыла як ён сыпаў тое гаўно ўсярэдзіну, — успамінае Ліза Хмель. Пенсіянерка ішла якраз да сяброўкі Соні паглядзець тэлефільм "Мода на сукцэс". — Спачатку падумала, што ён спускае ў ваду бутэлькі з агуркамі. (Тут трымаюць у калодзежах соленыя агруркі ў пластмасавых бутэльках з-пад Крынкі 5L). Я адчакала хвілінку, пакуль ён схаваецца ў "Фармазонцы" (так па-вулічнаму называюць бар "Амазонка"), падышла да калодзежа і не хацела паверыць у тое, што там убачыла. Уся праўда, значыць, конскія пончыкі, плавала зверху.

* *

Ліза Хмель і яе сяброўка Соня па сённяшні дзень даносяць вёдрамі ваду са сваіх кранаў Прузыне Б. Жанчыны не зважаюць на кошты і здароўе.

Алёшка Баран ходзіць па людзях і распавядае як гэта ён адпомсціў сваёй скупой сваячцы-алкашцы...

А ў гміне ўсё "прыбіраюць". Хоць пра скандал даведаліся яшчэ ў той самы дзень, тут прыкідваюцца быццам не чулі пра дурны фокус Алёшкі Б. ды лгуць у жывыя вочы. Вось зараз сталі даказваць, што калодзежа з Н. ніколі не было ў іх фотагалерэі!

Гісторыя набрала скандальнай славы з-за іншай акалічнасці. Доследы ў справе конскага гною завялі нас на панадворак самога кіраўніка мясцовага дома культуры і агратурызму. Аказваецца, ён адзін у наваколлі трымае яшчэ коней (як сам скажа — дзеля турыстаў). Ён меў прадаць дурному Алёшку стажок конскіх пончыкаў за пяцьсот злотых. Цяпер баіцца, што разам са здымкам калодзежа ў інтэрнэце выплыве наверх яго хітры бізнес.

— Вазьмі і будзь тут разумным? — разводзіць бездапаможна рукамі мудрая Ліза Хмель.

Я таксама не ведаю што сказаць. Можа ўвесну на сценках славутага калодзежа вырастуць шампіньёны!?

У Дубінах дзеці не нудзяцца!

Гмінны асяродак культуры ў Дубінах не дазваляў дзецям нудзіцца падчас апошніх зімовых канікул. У рамках акцыі "Зіма-2009" у асяродку праводзіліся з імі розныя заняткі пластычныя, кулінарныя, вечарыны з кніжкай, а таксама шматлікія гульні і конкурсы. Адбылася і вечарынка

з калядкамі, якая выклікала сярод маладых удзельнікаў хіба найвялікшае зацікаўленне. Дубінскія дзеткі вельмі ахвотна ўдзельнічаюць у арганізаваных для іх занятках. Зрэшты, праводзяцца яны ўвесь год. Дзяўчынкі і хлопцы вучацца м.інш. гафтаванню, розным пластычным формам. Нядаўна, з нагоды Дня бабулі, выконвалі яны спецыяльныя паштоўкі, якія потым уручалі сваім бабулям падчас сустрэчы. ГАКам у Дубінах кіруе Раіса Кот, а працаўніцай з'яўляецца Ліля Фабісяк.

Пётр БАЙКО

А можа б спрабавашь?

Цікавую інцыятыву праявіў рэгіянальны музей у адным з гарадоў цэнтральнай Польшчы (Пабяніцы). Менавіта там адменены былі білеты і кожны мог бясплатна пазнаёміцца з выставамі ў гэтай установе. Айцы горада дайшлі да вываду, што жыхары і так плацяць падаткі, таму ўступ у музей павінен ім быць дармовы. Многія гараджане ніколі ў музеі не былі, часта менавіта па прычыне неабходнасці купіць білет. Можа тады бясплатны ўступ будзе для іх штуршком пазнаёміцца з музейнымі калекцыямі?

Задума здаецца быць цікавай. Найчасцей білеты ў музей бываюць вельмі таннымі і не думаю, што даход ад 2-3-злотавых білетаў адыгрывае значную ролю ў бюджэце музейнай установы. А і дадатковай канцылярскай працы яны дадаюць, паколькі справа датычыць грошай. А гэта ўсё нясе з сабой кошты. Можа тады ў малых, слаба наведваных музеях адмова ад білетаў будзе таннейшая, чым выручка ад іх? Думаю, што варга спрабаваць, прынамсі ў неі рых музеях нашага рэгіёна.

М. Ц.

ПАГАВОРЫМ ПРА... (ДЫСКУСІЙНЫ КЛУБ АБ-БЫ)

Месца сустрэч: Пачатковая школа нумар 4 Беласток вул. Чэнстахоўска б а гадз.18.00 13 ЛЮТАГА 2009:

Пагаворым пра адукацыю

сустрэча з Тамарай Мацкевіч з Менска, кіраўніком адукацыйнага аддзела "Цэнтра Супольнасць" і намеснікам старшыні ТБШ. Праект рэалізаваны дзякуючы фінансавай падтрымць

Маршалкоўскай управы Падляшскага ваяводства

Новыя месцы працы могуць быць створаны ў адносна хуткім часе побач Трывежы Гайнаўскай гміны, калі дзейнасць інвестара не прытармозіць горшая, чым яшчэ год ці два раней, кан'юнктура на рынку будаўнічай керамікі і мясцовае насельніцтва не будзе выступаць супраць новай інвестыцыі. Трэба таксама памяняць сельскагаспадарчае прызначэнне зямель, якія купіла суполка з аўстрыйскім капіталам "Leier" пад будаўніцтва завода і здабыванне гліны. Аднак гэтая справа выклікала найбольш праблем. Больш за трыццаць гадоў вядома было, што побач Трывежы знаходзяцца вялікія залежы гліны, але

раней тагачасныя ўлады рашыліся на будову цагельні побач Ляўкова, куды падыходзіла чыгунка. Зараз, калі большасць тавараў перавозіцца не па рэйках, але на велізарных аўтафурах, суполка "Leier", якая ўдала дзейнічае ў Польшчы на рынку будаўнічай керамікі, рашылася збудаваць фабрыку з профілем прадукцыі набліжаным да вытворчасці ляўкоўскай суполкі. Паводле солтыса Трывежы, які актыўна супрацоўнічае з суполкай "Leier", у новым прадпрыемстве можа знайсці работу 50-60 чалавек. Аднак мясцовае насельніцтва ставіць пытанне, колькі з ліку прынятых на працу людзей будуць састаўляць жыхары Трывежы і суседніх вёсак. Вядома, што ў новай фабрыцы будзе выкарыстаная самая сучасная тэхналогія і людзі апасаюцца, што на працу ў галоўным будуць прымацца высокакваліфікаваныя спецыялісты звонку. Аднак побач Трывежы напэўна знойдуць працу і мясцовыя людзі.

Я ўжо гаварыў вяскоўцам, каб запісваліся на курсы абслугоўвання транспартных вазкоў, бо ў новазбудаваным прадпрыемстве не прадбачваецца ручной загрузкі цэглы, — кажа солтыс Трывежы Канстанцін Салавянюк. Лічыць ён, што калі побач вёскі будзе збудаваная фабрыка цэглы, напэўна нейкую частку фізічных работнікаў і адміністрацыйных працаўнікоў будуць састаўляць жыхары Гайнаўскага павета і гэта ў нейкай ступені спрычыніцца да абмежавання беспрацоўя. Аднак яшчэ ў мінулым годзе паявіліся перашкоды для рэалізацыі новай інвестыцыі. Купленае суполкай "Leier" поле было прызначанае для сельскагаспадарчага выкарыстання і адносна нядаўна на згаданых землях была праведзена меліярацыя. Хаця суполка "Leier" абяцала вярнуць кошты меліярацыі, прызначэнне выкарыстання палёў чацвёртага класа мог памяняць маршалак ваяводства, а трэцяга класа — міністр сельскай гаспадаркі. Валаводжанне з адпаведнымі чыноўнікамі цягнецца звыш паловы года і яшчэ не закончылася.

— Цяпер ужо вядома, што ўправа Ваяводскага сейміка гатова адмяніць прызначэнне сельскагаспадарчага выкарыстання зямель з залежамі гліны, распаложаных на палях чацвёртага класа. Выслала яна таксама ліст міністру сельскай гаспадаркі з пазітыўнай рэкамен-

дацыяй наконт адмянення статусу сельскагаспадарчага выкарыстання зямель трэцяга класа з залежамі гліны, купленых супокай "Leier". Аднак няма яшчэ адказу з Міністэрства сельскай гаспадаркі, але спадзяемся, што будзе ён станоўчы. Толькі пасля адмянення сельскагаспадарчага выкарыстання зямель, гмінныя радныя змогуць памяняць план добраўпарадкавання зямель побач нашага сяла і тады могуць распачацца будаўнічыя працы, — інфармуе солтыс Трывежы Канстанцін Салавянюк. Зараз для рэалізацыі інвестыцыі трэба яшчэ давесці электралінію і забяспечыць пастаўку газу для тэхналагічных працэсаў.

— Яшчэ застаецца справа сельскагаспадарчага выкарыстання палёў распаложаных побач кар'ера, дзе будуць здабываць гліну. На некалькіх дзесятках гектараў палёў у бу-

дучыні будзе велізараная яма. Такая яма ёсць зараз паміж Ляўковам і лесам, але побач яе палі не выкарыстоўваюцца да сельскагаспадарчай прадукцыі на высокім узроўні. У Чыжоўскай і Гайнаўскай гмінах яшчэ інтэнсіўна выкарыстоўваюцца да сельскагаспадарчай прадукцыі землі, распаложаныя побач палёў купленых суполкай "Leier". Хаця зроблены нейкія экспертызы, у будучыні можа там рэзка панізіцца ўзровень вады і як тады карыстацца гэтымі палямі, — гаворыць выхадзец з Катоўкі, распаложанай пасуседску з Трывежай.

Наглядаецца таксама адмоўнае стаўленне часткі мясцовага насельніцтва да планаванай інвестыцыі, мабыць, з-за непаінфармаванасці. Паявіліся выказванні, што павятовыя дарогі, якімі прадбачваецца транспартаваць цэглу на грузавых машынах, непадрыхтаваныя да такога вялікага руху і хутка могуць паразбівацца. Мясцоваму насельніцтву не былі яшчэ прадстаўлены планы перабудовы дарог. Раней прапанавалася правядзенне газавай ніткі да новазбудаванага прадпрыемства праз Новае Беразова і расцягнутае на некалькі кіламетраў Новае Корніна, што дало б магчымасць падключыцца да газаправода мясцовым гаспадарам. Гэта ў нейкай ступені кампенсавала б жыхарам дарожныя ўскладненні, да якіх спрычыняцца вялікія грузавыя машыны.

— Апошнім часам суполка "Пэгеніге", што займаецца пастаўкай газу ў Польшчы, адмовілася рэалізаваць інвестыцыю, якая дазволіла б пракласці газаправод у Бельск, Гайнаўку, Белавежу, іншыя нашы гміны і ў Трывежу. Прадпрыемства "Leier" хоча ўжо купляць звадкаваны газ і пастаўляць яго на машынах. Спецыялісты даследавалі таксама зямлю ў месцах, дзе не правяралася яна ў сямідзесятых гадах і аказалася, што там ёсць яшчэ большыя залежы гліны, чым у іншых кварталах вялікай пляцоўкі. Што тычыцца даязных павятовых дарог, то ў Гайнаўскім старостве няма яшчэ планаў іх перабудовы. Аднак я перакананы, што суполка "Leier" прафінансуе перабудову, калі будзе яна праводзіцца, — гаворыць солтыс Салавянюк.

У пачатку Трывежы стаіць мураваны помнік — сімвал трох вежаў, ад якіх выводзіцца назва сяла. 3 другога боку вуліцы, недалёка за гаспадарчымі збудаваннямі, расцягваецца вялікая пляцоўка, на якой прадбачваецца здабываць гліну і рабіць цэглу

Улады Гайнаўкі і суседніх гмін хочуць дапамагчы беспрацоўным і асобам у прымусовых водпусках, але для гэтага неабходныя новыя інвестыцыі, як у горадзе, так і ў гмінах. Калі прадпрыемствы абмяжоўваюць або спыняюць вытворчасць (крызіс крануў самыя вялікія прадпрыемствы Гайнаўшчыны адбываюцца яшчэ групавыя звальненні на Гайнаўскай фабрыцы мэблі; у нарваўскім "Пронары" частка работнікаў пайшла ў водпуск; апошнім часам індывідуальныя звальненні кранулі таксама працаўнікоў гайнаўскага "Грыфсканда", які людзі па-старому называюць "Хімічнай"), цяжка большай колькасці працаўнікоў знайсці работу ў іншых суполках. Калі гаварыць пра Гайнаўскі павет, хіба найлягчэй было б тут разгарнуць дзейнасць у галіне турызму. За адносна невялікія сродкі можна адчыняць новыя агратурыстычныя кватэры, будаваць пансіёны, ці рэкламаваць дзейнасць існуючых аграгаспадарак. Патрэбнае таксама інвеставанне ў будову новых вытворчых прадпрыемстваў, але дзеля гэтага трэба прыцягнуць на Гайнаўшчыну вонкавых інвестараў і выдаткаваць большую колькасць грошай, што ёсць таксама рэальнай перспектывай.

Паявіліся цяжкасці

Спартзала якіх мала!

Спяваем калядкі па-беларуску

Дубінскую новую школу, дзе змяшчаюцца пачатковая школа з гімназіяй, здалі былі ў карыстанне 1 верасня 2000 года. Відаць яе здалёк з-за сучаснай і функцыянальнай архітэктуры. У школу прыязджаюць вучні з трыццаці вёсак Гайнаўскай гміны — м.інш. з Дубін, Навасад, Пасталова, Скрыплева, Сарочай Ножкі, Звадзецкіх, Пераходаў, Смалянага Садка, Барысаўкі, Альховай Кладкі, Васількава, Бельшчыны, Савінага Груда, Галяковай Шыі, Дубінскай Фермы, Рэпіскаў, Ліпін, Катоўкі, хутароў Чыжыкаў, Навакорніна. У школе маецца 6 класаў-майстэрняў, камп'ютэрная майстэрня, бібліятэка, лекарскі і стаматалагічны кабінеты, глядзельная зала ды ўнутраны агародпатыё. Цёпла тут (абаграваецца газам падлога), відна (дзённае асвятленне падмацоўваюць вокны ў даху), прасторна. Будынак з кухонным блокам займаў больш за 3131 квадратных метраў. Цяпер ён павялічыўся на вялікую спартыўную залу (меншая толькі на 20 квадратных метраў ад поўнапамернай залы), якую збудавалі дзякуючы падтрымцы самаўрада і спонсараў, не шкадучы і ўласных сродкаў ды рук ды ўрачыста пасвянцілі ў першы дзень новага 2009 года па старым стылі.

Гэта было, сапраўды, вялікае свята! Сабралася саміх гасцей поўная зала (24 на 12 метраў, мае служыць 250 вучням) — і духоўныя асобы на чале з мітрапалітам Варшаўскім і ўсяе Польшчы Савам, і каталіцкім біскупам Антоні Дыдычам, ардынарыем Драгічынскай дыяцэзіі, дыпламатамі, уладамі Гайнаўкі і суседніх гмін Гайнаўскага павета, раднымі рознага ўзроўню ды дэпутатамі Сейма, дырэкцыяй школ, спонсарамі. Найбольш урачыстымі былі перш за ўсё вучні, якія задбалі аб парадак ды падрыхтавалі вельмі дынамічную, каляровую і мастацкую праграму, якую завяршыла праваслаўная калядка.

— Гэты "храм" мае служыць дзецям і ўсім нам, — звярнуўся пасля асвячэння спартзалы мітрапаліт Сава да сабраных. — Ёсць такое прыслоўе: "У здаровым целе і дух здаровы". Гэтая зала мае служыць якраз развіццю чалавека, паколькі гімнастыка цела дапамагае ў правільным развіцці чалавека. Калі чалавек хворы і не можа падняцца з ложка, ведае, што гэта значыць здаровае і натрэніраване цела. Я цяпер добра гэта

- Пасля таго, як здалі мы ў карыстанне новапабудаваную школу, – успамінае войт Гайнаўскай гміны Вольга Рыгаровіч, — адразу падумалі пахадайнічаць за фінансавыя сродкі на пабудову гімнастычнай залы. Шлях аказаўся быць доўгім! Нашы заявы чамусьці доўга не здабывалі адабрэння. Аднак дзякуючы людзям добрай волі і радным ваяводскага сейміка наша інвестыцыя была адобрана для фінансавання на 2007-2008 год. Таргі выйграла фірма з Беластока. На пабудову мусілі мы прызначыць шмат уласных сродкаў. Я хачу падзякаваць тым, хто разумеў патрэбу нашай інвестцыі. Гэтыя грошы не змарнаваліся. Гэтая зала будзе служыць дзецям і ўсяму грамадству. Маю надзею, што дасць яна пачатак развіццю і прамоцыі спорту ў гміне.

На пададзеныя заявы, якія падтрымаў маршалак Падляшскага ваяводства, Гайнаўская гміна атрымала дафінансаванне на пабудову залы са сродкаў Фонду развіцця фізічнай культуры Міністэрства спорту і турызму. Кошт усяе задачы склаўся такім чынам: 3 026 834 злотых, з гэтага сродкаў уласных: 1 741 834,18 зл., сродкі ФРФКіС: 1 285 000 злотых. Варта было старацца!

(лук)

Царква ў Сасінах

З Сасін падаўся я ў бок Быстра- і непраходнай — спачатку трэба было га. У вёску я не заходзіў, але і звонку было відаць, што ў памечанай каталіцкімі крыжамі невялікай мясціне жыхары інакш ставяцца да выклікаў сучаснага гаспадарання: там прынамсі дзве буйныя вялікатаварныя гаспадаркі. Магчыма, што на гэта мела ўплыў і дамінуючая ў Боцьках войтава канфесія, на якога некалі чуў я нараканні "тутэйшых" сялян.

Крыху стаміўшыся хадою, захацелася мне скараціць дарогу і заміж прайсціся па нурэцкай вуліцы заманіла мяне перспектыва шырокай дарогі з выкапанымі абапал равамі, якая ад моста на аднайменнай рэчцы кіравалася непасрэдна ў напрамку Дубна. Ад моста відаць было, што дарога служыць для прагону жывёлы ад Нурца недзе на пашу. Дарога тая, аднак, станавілася штораз больш абмінаць на ёй разлеглыя лужыны, хапаючыся за калючы дрот, якім была там абведзена. А далей забрыў я ў такі гушчар, дзе не было розніцы паміж дарогай і акаляючым яе лесам — усюды расла рослая альшына, знізу аздобленая засохлымі на восень амаль двухметровымі сцяблінамі маліны і крапівы. Адно толькі дзенідзе відаць было пуцяводны рэльеф прыдарожных равоў. Не хацелася вяртацца назад ды Дубна ўсё ж здавалася быць бліжэй. І сапраўды, неўзабаве суцэльны гушчар стаў зверху паддавацца свайго роду візуальнай эрозіі, пасярэдзіне дарогі стаў зверху ўрэзвацца ў гушчар жалабок хмарнага неба, стала завязвацца і сцежка-дарожка, а пасля адкрылася і суцэльная дарога, якая прама выйшла на асфальт дубнянскай ву-

Перада мною ўстала загадка: як і дзеля чаго была некалі пракладзена-абкапана дарога, якая зараз выкарыстоўваецца людзьмі і жывёлай толькі на канцах, а пасярэдзіне яе ўцарылася ўчэпістая прырода? Можа тут быў закладзены нейкі калектывізацыйны праект, які праваліўся ў другой палове 1950-х гадоў, западозрылася мне.

У адным з дубнянскіх прыхатніх агародчыкаў пажылая жанчына наводзіла свой асенне-зімовы парадак; вось я і спытаў яе пра тую загадкавую дарогу. Адказала яна мне, што тую дарогу сталі пракладваць недзе ў канцы санацыйнага перыяду, а пасля выбуху вайны ніхто ўжо тою дарогай не цікавіўся...

Згаданая дарога проста з Боцькаў мела абмінуць частку Дубна і праз Малочкі далей пралегчы ў напрамку Кляшчэль і Высокага. Ці ж не быў гэта адрэзак планаванай у міжваенны час камунікацыі паміж ваяводскімі Беластокам і Брэстам? Можа гэтая задума і была б прадоўжана пасля вайны, калі б упоперак яе не пралягла дзяржаўная мяжа... А можа гэта была ракадная дарога на далёкіх подступах да тадышняй польска-савецкай граніцы. Бо навошта ж Варшава нешта тут будавала б? Каб тутэйшыя вёскі пабачылі свет?..

Вось, пасля вайны, новая — "народная" — улада стала ўзводзіць у гэтых вёсках мураваныя асновы новай, шчаслівай калектыўнай будучыні. А той наш народ неўзабаве стаў паціху паказваць спіну і сваёй любімай уладзе, і будаваным ёю выгадам, і агульнай вясковай долі.

Дар Ваўкавыска Седльцам

З 2000 года Ваўкавыск з'яўляецца партнёрам горада Седльцы. У рамках супрацоўніцтва прымаюцца шматлікія ініцыятывы, перш за ўсё ў сферы асветы і культуры. Напрамую супрацоўнічаюць Падставовая школа № 11 у Седльцах з Сярэдняй школай № 8 з польскай мовай навучання ў Ваўкавыску. Прадстаўнікі гарадоў удзельнічаюць у важнейшых мерапрыемствах сваіх гарадскіх супольнасцей, што прыкметна спрычыняецца да знікнення бар'ераў і збліжэння нашых нацый. Ваўкавыскі раён распаложаны пры мяжы з Польшчай і характэрная яму шматкультурнасць. Насяляе яго 56 нацыянальнасцей.

Да найбольш шматлікіх належаць беларусы — 58,4%, палякі — 28,2%і расіяне — 10,6%. На тэрыторыі горада і раёна працуе 12 праваслаўных прыходаў, 11 каталіцкіх і 6 іншых канфесій.

Супрацоўніцтва ўжо даўно выйшла па-за рамкі афіцыйных кантактаў. Адтуль з'явілася шмат ініцыятыў. напрыклад, непасрэдныя сустрэчы моладзі ці даследчыцкія праекты навукоўцаў з мэтай не толькі аналізу лакальных супольнасцей, але таксама прыбліжэння іх насельніцтву другой краіны. Добрая атмасфера супрацоўніцтва падштурхнула Эдварда Жаброўскага перадаць ікону Казанскай Божай Маці і абраз Беззаганнае Сэрца Марыі. Былі яны выкананы жыхарамі Ваўкавыска. Ініцыятыву падтрымалі самаўрадавыя ўлады. У час пабыўкі дэлегацыі з Седльцаў у Ваўкавыску выявы Божай Маці перадаў гасцям намеснік старшыні Раённага выканаўчага камітэта Ігар Кашкевіч. Гэта, несумненна, жэст, які падкрэслівае імкненне да адзінства хрысціян ды збліжэння палякаў і беларусаў. Апошнім часам у Седльцах адбыліся ўрачыстасці перадачы выяваў Багародзіцы ў мясцовыя храмы. Ікона была прынесена ў падарунак Праваслаўнаму Свята-Троіцкаму прыходу, які ўзначальвае айцец Славамір Кохан, а абраз — Каталіцкай парафіі св. Юзэфа, якой кіруе ксёндз Генрык Дрозда. Урачыстую перадачу здзейсніў д-р Адам Бобрык намеснік старшыні Рады горада Седльцы. Адзначыў ён вялікае значэнне гэтага сімвала супрацоўніцтва паміж гарадамі. Прамыя кантакты збліжаюць і зносяць бар'еры. Гэта дае вымерныя эфекты. Гэтыя важныя дзеянні ствараюць адчуванне сувязей без бар'ераў. Такія ініцыятывы спрычыняюцца да інтэграцыі нашых лакальных грамадскасцей, — падкрэсліў Адам Бобрык.

Майстар-класы, спевы, тэатр, адпачынак!

д л я

Як зацікавіць сучаснага школьніка роднай гісторыяй? Складанае пытанне! Асабліва, калі на двары зімовыя канікулы і ўрэшце можна адпачыць ад навукі. 3 цікавай прапановай для маладых беларусаў і літоўцаў выйшла беластоцкае аб'яднанне АБ-БА.

Сёння, 2 лютага, калі завяршаем гэты нумар "Зоркі", у Тэрэмісках (што ў Белавежскай пушчы) пачынаюцца майстар-класы для дзяцей і моладзі пад лозунгам "Вялікае Княства Літоўскае наша супольная спадчына". З дзеткамі будзе працаваць прафесар Алег Латышонак. Апрача гістарычных дакладаў пра ВКЛ, удзельнікі (маладыя беларусы і літоўцы) вывучаць беларускія і літоўскія песні і танцы. Будуць практыкавацца ў традыцыйным рукадзеллі, наведаюць Белавежу і пушчанскія атракцыёны. Заняткі размеркаваны на тры дні.

Другі выпуск праекта адбудзецца ў Пунску (27.02 01.03.), у "сталіцы" літоўскай меншасці ў Польшчы. Тут заняткі павядзе літоўскі гісторык. Удзельнікі пазнаёмяцца таксама з рукадзеллем, літоўскімі песнямі і танцамі. Завяршэнне праекта прадугледжана на пачатак чэрвеня ў музеі Дарафея Фіёніка ў Студзіво-

Аб'яднанне АБ-БА ў гэтым годзе раздабыла сродкі на сем вялікіх праектаў.

Сярод іх вядомыя нашым чытачам летнікі для дзяцей і моладзі ды тэатральныя заняткі "Гульня ў тэатр" (Аліна Ваўранюк павядзе тры групы!). Працягваюцца

майстар-класы па традыцыйным спеве для дарослых і моладзі. Заняткі этнічнага спеву адбываюцца па чацвяргах і суботах (пад кірункам Ані Фіёнік). У планах таксама дыскусійны клуб АБ-БЫ, на якім будуць ставіцца пытанні пра культуру, рэлігію і мастацтва. Прыемна адзначыць, што сярод прапаноў сустрэнем "Падляшскія хронікі". Беластоцкія энтузіясты, узорам Сейненскага асяродка "Пагранічча", паспрабуюць пазбіраць і спісаць успаміны старэйшага пакалення з нашага падляшскага панад-

Пра свае планы і новыя выклікі аб'яднанне АБ-БА паінфармавала ў час каляднай сутрэчы, якая адбылася 22 студзеня ў беластоцкай "чацвёрцы". Спецыяльна для гасцей бацькі, настаўнікі і сімпатыкі заспявалі песні са свайго новага рэпертуару. З песняй і Новым 2009 годам беластоцкую грамаду прывіталі таксама сімпатычныя настаўніцыспявачкі з Высокага ў Беларусі.

А на канец чакаў цвік праграмы: рокгурт "Клюквы". Чытайце пра іх у рубрыцы "Музыка з кайфам".

Тэкст і фота ЗОРКА

Прагоніш бабра — не чакай дабра (2)

(Пачатак у № 4)

Сяргей разумеў жонку, але і звяркоў было шкада. Прывык да іх. Стаў ён думаць-гадаць як агарод выратаваць ад затаплення і бабрынае сямейства не патурбаваць. Параіўся са спецыялістамі і вырашыў пракласці пад бабровай плацінай трубу для свабоднага току вады. У той час, як сям'я Бабра Бабровіча адплыла ў пошуках корму, а ля хаткі застаўся толькі адзін вартавы, ляснік з егерамі ўзяліся за работу. Страшна напалоханы звярок-вартаўнік, адплыўшы на бяспечную адлегласць, шыпеў і біў хвастом па вадзе, відаць, клікаў на дапамогу сваю сям'ю. Гледзячы на мітусню і перапалох бабра, Сяргей адчуваў сябе вінаватым. Толькі б не распужаць звяркоў, думаў ён, апускаючы на дно рэчкі кавалак трубы.

"Прагоніш бабра — не будзе дабра", — успомніліся яму словы бацькі, патомнага лесавода Белавежскай пушчы. З'явіліся сумненні ў тым, ці варта было ўмешвацца ў працэс асваення бабрамі сваёй жыллёвай прасторы. І тут жа ўзгадваліся пастаянныя папрокі жонкі на немагчымасць карыстацца прысядзібным участкам. А жартлівая прапанова пасадзіць у балоце рыс ледзь не скончылася аднойчы для Сяргея начлегам у баброваи хатцы.

Супакойвала толькі тое, што такім метадам захавання бабровых калоній і выратавання рэчак і рачулак ад надзвычай працавітых пасяленцаў, карыстаюцца ў многіх лясніцтвах. Польскія надляснічыя ў час сустрэчы з беларускімі калегамі таксама расказвалі, што і ў іх шырока практыкуецца пракладка пад бабровымі збудаваннямі труб.

На наступны дзень, ідучы на работу, Сяргей з хваляваннем спыніўся на мосце і стаў углядацца ва ўладанні баброў. Ці на месцы яго неспакойныя суседзі? Каля хаткі панавала падазроная цішыня. Ніякіх прыкмет жыццядзейнасці звяркоў не назіралася і ў наступныя два дні. Засумаваў Сяргей, стаў на жонку бурчаць, маўляў, з-за твайго агарода пакінулі бабры тутэйшыя мясціны.

Прайшоў тыдзень часу. Неяк раніцай Сяргей рашыў у апошні раз наведаць пустую бабровую хатку. Але тое, што ён убачыў, прымусіла яго спыніцца ля ракі, як укопанаму. На ціхай вадзе, развесіўшы лапкі, гойдалася трое маленькіх бабранят. Пэўна, адчуўшы небяспеку, імгненна вынырнула з вады бабрыха-маці і за шыварат пацягала непаслухмяных дзетак дадому.

Радасці ў той дзень у лесніка не было канца: звяркі не пакінулі хатку. Наогул, у Бабра Бабровіча з'явілася папаўненне ў сямействе. За восень-зіму дзеткі стануць зусім дарослымі і, магчыма, захочуць аддзяліцца ад бацькоў. Што ж, прасторы для гэтага хапае. Галоўнае, што Сяргей не прагнаў бабра... Таіса Скуратава

Nº 05 [01-02-2009]

Настаўніца хіміі спадарыня Ясінская амаль увесь школьны год хадзіла злосная як аса. З ліку ўсіх настаўнікаў вучні найбольш баяліся менавіта яе. Жанчына нечакана выклікала да дошкі і без аглядкі ставіла адзінкі.

Але сёння спадарыня Ясінская была цалкам адмененай. Урок у першым "а" класе яна пачала ў вельмі добрым настроі. Калі правярала прысутнасць, была спакойнай і мілай, быццам грунтоўна памяняла падыход да сваёй працы.

добрага гумару спадарыні Ясінскай. Настаўніца атрымала запрашэнне з сабой у Варшаву двух вучняў.

на першы ў гэтым годзе Дзяржаўны з'езд хімікаў.

– Можаце зараз ганарыцца перад іншымі, што маеце ўрокі з такой вядомай настаўніцай, — сказала Ясінская.

Зося спалохалася, калі пачула гэтыя словы. Можа цяпер, калі яна стала важнай і ганарыстай, будзе яшчэ больш патрабаваць ад вучняў?!

— Не бойся, — сказаў Тамаш, яе часта не будзе ў школе. Саюз хімікаў арганізуе шматлікія канферэнцыі і экскурсіі для сваіх членаў.

Добры гумар Ясінскай выплываў Вучні хутка спазналі прычыну яшчэ з іншага берага. Дзяржаўны саюз хімікаў прапанаваў ён узяць

— Я хачу, каб паехалі са мной два хлопцы, — аб'явіла настаўніца, — Франак Каліноўскі і Паўлік Пятрушэня. Чаму такі выбар? Франак атрымаў шасцёрку з кантрольнай, а Паўл вельмі актыўны на ўроках.

Апошняя прапанова не надта спадабалася класу.

Гэта несправядліва, — абурыліся вучні, — мы думаем, што замест Паўла павінен паехаць Тамаш. У яго намнога большыя веды па хіміі...

Ясінская не магла суцішыць бунту, таму яна ўзяла да дошкі Тамаша і Паўла ды пачала правяраць іх веды. Але і тут аказалася, што Тамаш намнога больш арыентуецца ў прадмеце.

Сам Паўлік не пераймаўся пройгрышам. У апошнія месяцы ён памяняў падыход да навукі. Хлапец перастаў змагацца за добрыя ацэнкі. Выглядала так, быццам ён згубіўся, рассыпаўся...

А ці Тамаш мог спакойна думаць аб паездцы ў Варшаву? Здаецца — не! Пасля пройгрышу Пятрушэні Ясінская зноў стала нервовай і прыдзірлівай. Пад канец урока яна ўзяла яшчэ некалькі асоб да дошкі і ўсім уляпіла адзінкі. Сярод апальных вучняў апынулася і Зося Гняздоўская. Аднак дрэная ацэнка не сапсавала дзяўчыне гумару, так як параза Паўла настаўніцы. Чаму яна так пераймалася лёсам хлопца? Гэтае пытанне доўгі час не давала спакою Зосі і яе сябрам.

Тэкст: wodorotlenek92@wp.pl Дызайн: majeszkarowu@tlen.pl

Музыка з кайфам

Калі не ўсе яшчэ ведаюць, ды нагадаю, што "клюква" — гэта проста журавіна. Упершыню я сустрэлася з гэтым словам, калі яшчэ вучылася ў ліцэі. Тады ў час першай сваёй экскурсіі ў Менск ды першых самастойных пакупак у беларускай краме ўваги маю і сябровак прыцягнилі дзіўныя напоі "Клюквенная", "Клюква", "са смакам клюквы". Менш цікава было, што ў гэтых бутэльках, затое нашмат цікавейшае было самое слова. Забаўнае, вясёлае... і, якраз, небеларускае, хаця на беларускіх паліцах. Але мы ім пацікавіліся з-за самога гичання. Не толькі мы.

Ліпень. Канікулы. Гарадок. Група звышактыўных гімназістаў прабуе супольна нешта прайграць. Цяжка ідзе. Не кожны дасканала валодае інструментам, не кожны зразу мае столькі цярплівасці, каб разам сядзець, выдумваць мелодыі ды яшчэ паўтараць іх дзесяткі разоў. Прыходзіць, аднак, вырашальны момант вялікай сваркі, якая ўсіх прымусіла да рэфлексіі.

Граем! — заявілі ўсе.

Ітак паўстаў беларускамоўны кавер на песню "Зомбі" гурту "The Cranberries". Але ўзнікла пытанне як назваць гэты новы "гурт"? Хутка пераклалі "cranberries" на беларускую мову і паўсталі... журавінкі.

— Назваць рок-гурт журавінкамі? выгукнуў нехта. — То ж сорамна! Тады ўзгадаліся расейскія "клюк-

- Няхай і па-расейску, але больш задзірліва гучыць, — пагадзіліся маладыя музыкі.

Закончыліся канікулы і "Клюквы" падумалі працягваць сустрэчы. Праўда, памяняўся гітарыст, міні-хор мусіць заступіць вакаліст, няма флейты. Змены, змены, змены. Што рабіць? Вырашылі паспрабаваць. На бубнах зараз іграе Ігар, які раней іграў на адным джэмбе. На гітарах — Ганка, Алекс ды Томэк. Ёсць яшчэ клавішніца — Лідка. Апрача супольных сустрэч усе самастойна вучацца ігры на інструментах, каб развівацца і павы- залася, што публічныя выступы перад шаць творчы ўзровень гурту. А ёсць сябрамі, бацькамі ды настаўнікамі над чым працаваць. Пакуль у сваім

тарскую "Бяду" ды кавер "Стукаючы да неба брам". Усе мелі магчымасць паказацца ўпершыню на адкрытай сустрэчы аб'яднання АББА, але ака-нялёгкая справа. Спадзяюся ад-

нак, што такія творчыя нервы хутка заступіць вялікая мабілізацыя і ў будучыні часцей будзем слухаць гэтых вясёлых "Клюкваў", бо ж падляшская, беларускамоўная сцэна на гэты момант амаль не развіваецца. На

i_basovka@o2.pl

Польска-беларуская крыжаванка № 6

Запоўніце клеткі беларускімі словамі. Адказы, з наклееным кантрольным талонам, на працягу трох тыдняў дашліце ў "Зорку". Тут разыграем цікавыя ўзнагароды.

Адказ на крыжаванку № 2:

Шум, арол, іл, кніжка, ікра, рука, на, луг, спор, пік, ша, вятрак. Шалі, лік, крук, знак, асот, ружа, ноша, агарак.

Узнагароды, запісныя кніжкі, выйгралі Аня Карчэўская з Гайнаўкі, Юстына Вакулюк з Арэшкава, Габрыела Снарская з Бельска-Падляшскага, Ася Стоцкая, Матэвуш Крук з Дубін, Марыёля Анішчук, Паўліна Раманюк з Чыжоў. Віншуем!

Głowa	•		Wzór	Dom — Poranek	•	Dzik (samiec)	•		_
Ogórek							Los	Duchowny	
Szyk, fason		Zamek							
•					Bałt				
Punkt		Powieść							
•			Kontur	•					

Караліна Шарлат

3 Падляшша

Падляшскае ваяводства распаложана ў паўночна-ўсходняй частцы краіны. Праз яго цэнтр праплывае рака Нараў. Сталіцай Падляшша з'яўляецца Беласток. На тэрыторыі Падляшскага ваяводства размяшчаюцца нацыянальныя паркі: Белавежскі, Бебжанскі, Нарвянскі і Вігерскі. Падляшскае ваяводства мяжуе м.інш. з Літвой і Беларуссю — з Гродзенскай вобласцю са сталіцай у Гродне.

Тэрыторыі Падляшша і Гродзеншчыны маюць шмат традыцый і звычаяў. Даўняй традыцыяй з'яўляецца свята Купалы. У летнюю ноч ля рэк ці азёр збіралася моладзь, каб пры спевах і танцах усхваляць паганскага бога Купалу. Гаварылі, што той, хто знойдзе ў гэтую самую кароткую ноч кветку папараці, будзе шчаслівы да канца жыцця. Аздаблялі тады дамы зеленню, вілі вянкі і пускалі іх на ваду для варожбаў пра сужонства. У сённяшні час праводзіцца мерапрыемства "На Івана на Купала" ды "Купалле" — вялікія народныя фэсты і фолькава-рокавыя канцэрты. З даўніх звычаяў да сёння засталося спяванне купальных песень, пусканне вянкоў з палаючымі ўнутры свечкамі на ваду ды распальванне вогнішчаў да белага рання.

На тэрыторыі Падляшша існуюць звычаі звязаныя са жнівом. Адным з іх з'яўляюцца "дажынкі". Па звычаю дажынкі спалучаюцца з днём Успення Найсвяцейшай Дзевы Марыі (15 жніўня), ды могуць яны выпасці на пачатку верасня ўжо пасля збору ўсяго збожжа. Дзень да "дажынак" жыхары вёскі збіраюцца ў адным з дамоў, дзе звіваюць і ўпрыгожваюць дажынкавыя вянкі. Маюць яны разнастайныя формы, напрыклад, крыжа. У такім дажынкавым вянку абавязкова мусяць апынуцца каласы ўсіх відаў збожжа — пшаніцы, аўса, жыта, ячменю. Наступным чынам аздабляюцца яны каляровымі стужкамі, арэхамі, кветкамі, травамі або пладамі. У дзень дажынак вяскоўцы збіраюцца ў храме, каб пасвяціць свае вянкі. Мае гэта гарантаваць збор у здароўі і бяспецы багатых плёнаў праз год. Гэта таксама выраз падзякі Богу за жніво.

Вядомай традыцыяй, якая перадаецца з пакалення ў пакаленне, з'яўляюцца таксама "вянкі". Звіваюць іх у актаву Божага Цела. Выконваюць іх з усіх відаў раслін і збожжа, напрыклад, расходніку, спарышу, прываротніку, грымотніку, рамонку, ліпы ды мяты. Пасля ў чацвер пасля Божага Цела асвячаюцца яны ў касцёле. Асвячаныя вянкі памагаюць вы-

лечыць — шляхам акурвання, шматлікія хваробы, так у людзей, як і жывёл

Да сённяшняга дня на Бельскай зямлі захоўваецца традыцыя, што выводзіцца з даўніх усходніх крэсаў, выпякання сэнкачоў — сукаватага пячэння. Робіцца іх у спецыяльных правідлах. Цеста выліваецца на раней падрыхтаваныя, абагрэтыя дубовыя валкі, якія акручваюць пергаментам, а пасля абвязваюць вяроўкай. Цеста запякаецца. Сэнкач мае форму падобную да наёжанага іголкамі конуса янтарнага колеру.

Сярод вядомых традыцый ёсць таксама традыцыя выконвання вырабаў з бярозавага голля. Узнікаюць яны з непрыдатных у лесе галінак. Умелыя рукі з гэтага матэрыялу патрапяць выплесці арыгінальныя, непаўторныя ўзоры, якія выглядам і велічынёй падобныя на сапраўдных жывёл. Яны ўстойлівыя ад даджу, сонца і снегу. Кожны экземпляр — іншы. Вырабы з бярозавых галінак аздабляюць дамы і агароды не толькі ў Польшчы.

Крывая гэта мясціна ў Бельскай гміне. Пражывае ў ёй у большасці праваслаўнае беларускае насельніцтва. Папулярным заняткам сярод вяскоўцаў з'яўляецца ткацтва. Высакаякасныя вырабы гэта звалькі палатна, абрусы, сурвэты ды ручнікі.

На тэрыторыі Падляшша папулярная таксама народная разьба. Для вясковых разбяроў важнай інспірацыяй стала ўласная вёска і яе жыхары. Разбяры ствараюць партрэты жанчын, вандроўнікаў, дзяцей і старэчаў. Працы поўныя одуму, развагі і экспрэсіі. Іншая тэма скульптур — птушкі.

Існуе таксама шмат легендаў з Падляшша. Адной з іх з'яўляецца гісторыя горада Беластока. Аднойчы літоўскі князь падаўся на паляванне ў Бельскую пушчу. Загнаўся ён за туром або аленем і не ўсведамляў, што апынуўся блізка мяжы з Мазовіяй. Калі ўрэшце дагнаў звера, настаў вечар. Да найбліжэйшага замка ў Суражы быў ладны кавалак дарогі, дык князь рашыў правесці ноч у шатры. На адным з пагоркаў разбілі княжацкі намёт. У час, калі стральцы заняліся пячэннем звярыны, князь адпачываў пад струмянём. Захапіўся чысцінёй патока. "Чысты, белы сток, — сказаў князь, — можна было б над ім збудаваць паляўнічы палац або заснаваць вёску". Неўзабаве над струмянём збудавалі двор, а пасля вёску з назвай Белы Сток.

Божага Цела асвячаюцца яны ў кас- Наступная легенда расказвае аб ад- біць возера. Д'яблы паляцелі на поўцёле. Асвячаныя вянкі памагаюць вы- ным чалавеку і таемнай багне. У даў- нач. З неахвотай ды памалу ўзяліся

ніну было шмат багон вакол Супрасля. Былі яны парослыя травой, якую касілі рэдка, бо былі яны месцамі жахлівымі і таямнічымі. Людзі неахвотна туды падаваліся. Багна Ізмір, казалі, мела лепшую траву, таму людзі правялі побач дарогу з драўляных бэлек і збіралі сена нават летам. З часам на багне была ўжо гаёўка. Аднойчы ў маёвы вечар вяртаўся гаёвы з працы. Вечар быў прыгожы, цёплы і ціхі. Гаёвы дамоў меў блізка, дык не спящаўся. Дарога была добра бачная. Гаёвы ішоў, прыпяваючы ды насвістваючы. Дайшоў да бэлькавай дарогі, па якой рашыў вяртацца дахаты. Месяц прыгожа адбіваўся ў вадзе. Раптам гаёвы пачуў ціхі плач. Спыніўся, ды наступіла цішыня, дык падумаў, што аслухаўся. Рушыў далей — а тут ізноў дзіцячы плач, ужо гучнейшы. Рашыў пашукаць дзіцяці. Раптам пачуў кугаканне за спіной. Ахапіў яго такі страх, аж успацеў. Адвярнуўся, ды за ім нікога не было. Зноў пачуў плач, як рукой дастаць. Мурашкі пабеглі яму па целе, бо ўжо не сумняваўся — нячыстая сіла водзіць яго па багне! Перажагнаўся набожна і з усяе сілы крыкнуў: "Ідзі прэч, нячысты духу!" — Адразу, як зачараваны, дзіцячы плач спыніўся, а на небе паказалася светлая смуга світанка. Гаёвы глянуў у той бок і зарыентаваўся, што ішоў у напрамку багоннай прорвы.

Чарговай легендай, якую расказваюць жыхары Кнышына, з'яўляецца расказ аб Твардоўскім і яго дапамозе каралю. Позна пасля поўдня непадалёк Вавеля пачулі конскі тупат. Вершнік дабег да камяніцы, якой дзверы былі зачыненыя. "Адчыняй, у імя караля!" — крыкнуў. Дзверы прыадчыніліся і прыдворны ўвайшоў у змрочныя сені. У цемры разгледзеў мужчыну, які яго запрашаў. Пакой, у які яны ўвайшлі, быў светлы, поўны кніг і рукапісаў. Прыбылы азваўся першы:

"Наш кароль Зыгмунт Аўгуст мае да вашай мосці просьбу. Каханая жонка караля моцна захварэла. Вывез яе наш Пан у Кнышын з надзеяй, што тамашняе паветра вылечыць з нямогласці каралеву Барбару. Доктар прапануе купель каралеве ў чыстым возеры. Клопат у тым, што Нараў непадалёк Кнышына халодная і крыху багонная. Кароль просіць, каб ты сваёй чарадзейнай моцай возера каля Кнышына ўчыніў". Твардоўскі сказаў, што зробіць усё, што ў яго моцы. Аднак справа не была з лёгкіх, паколькі чэрці ў шмат чым яму дапамагалі, ды да работы ахвотныя не былі. Твардоўскі чакаў ночы. Пры дванаццатым удары гадзінніка паклікаў д'яблаў і паабяцаў ім, што гэта будзе іх апошння праца — загадаў ім пад Кнышынам зрабіць возера. Д'яблы паляцелі на поўза занятак, дык заспеў іх світанак. Быў гэта час, калі сеялі збожжа, таму мужыкі надосвітку выйшлі на палеткі. Убачылі раскапаную зямлю, каля якой круціліся нейкія асобені апранутыя па-чэшску. Чэрці дакапаліся былі да крыніцы ды ў гэты момант убачылі людзей. Хутка ўцяклі. Вада напаўняла раскапаны дол. А паколькі сяляне ўбачылі капачоў у чэшскім адзенні, узніклае возера назвалі Чэхавізнай.

Адной з легенд Падляшскага ваяводства з'яўляецца тая, што апісвае ўзнікненне Супрасльскага манастыра. У нашы мясціны прыбылі манахі. Пражываў тут люд убогі, ды ахвотны да працы. Прыбылыя сюды айцы мелі навучыць насельніцтва апрацоўкі зямлі, вырошчвання гародніны і садавіны, ды нідзе не было адпаведнага месца на манастыр. На пачатку аселі ў Гарадку, ды шум на замку не дазваляў ім адпаведна заняцца духоўнымі справамі. Адзін з айцоў меў ідэю пашукаць месца, якое ім пакажа Бог. Манахі збудавалі плыт і паклалі на ім крыж доўгі на дванаццаць локцяў, бо столькі было апосталаў, а на сем шырокі, бо столькі было ран Ісуса. Распалілі вялікія вогнішчы, якіх бляск асвятляў усю ваколіцу. "На месцы, у якім спыніцца плыт, заснуем манастыр!" Плыт апусцілі на ваду. Манахі плылі за ім. Надышоў вечар, плыт знік, аднак пад раніцу манахі зноў убачылі свой крыж. Даплыў ён да месца сярод лугоў парослых квеццем. Манахі дзякавалі Госпаду за цуд, паколькі лепшага месца на манастыр і не знайшлі б. Праз нейкі час на гэтым грудзе ўзносіўся ўжо прыгожы храм.

Іншай таямнічай легендай з'яўляецца аповед на тэму месца непадалёк Рыбалаў. Знаходзіцца там пагорак, на якім калісьці стаяла царква. Даўней людзям жылося раз лепш, раз горш. У благія хвіліны людзі рабіліся набожнымі і не абміналі ні адной багаслужбы ў царкве. Аднак, здарылася так, што калі на палях быў добры плён, а ў лесе шмат звярыны, людзі забыліся пра Бога, а царква стаяла пустая. Госпад Бог рашыў пакараць няверны люд. У першы дзень Вялікадня большасць жыхароў сабралася на абедні, ды раптам царква правалілася пад зямлю. Ад таго часу, штогод у першы дзень Вялікадня, калі пабудавалі новую царкву і б'юць у ёй усе званы, кожны, хто прыкладзе вуха да зямлі на верхавіне Святой Гары, пачуе стогны і плач людзей, што праваліліся пад зямлю разам з царквою.

Я думаю, што варта знаёміцца і адкрываць таямніцы нашага ваяводства. Маю надзею, што дзякуючы таму, што і я прадставіла некалькі абычаяў і легенд з Падляшша, удасца і мне захаваць гэта ад забыцця.

пераклад Міры Лукшы

СЁННЯ Я СЦЯЛЮ ТАБЕ ВОСЕНЬ...

Сёння я сцялю табе нашу пасцель, мілая.

Пад галаву пакладу шырокія, прамяністыя лісты клёна, каб асцярожна краналі яны твае валасы, дзе заблукала вечаровае сонца і дасюль не знаходзіць выйсця.

Ніжэй выкладу залатыя манеткі асінавых дробных лісточкаў, якіх цалавала срэбнае павуцінне: і лёгкі подых тых пацалункаў цяпер будзе кранацца тваіх лёгкіх рук, намацваць дрыготкі пульс на тваёй шыі.

У мяне яшчэ ёсць рознакаляровыя астры, белыя хрызантэмы і ад-

чаёва-жоўтыя, усмешлівыя вяргіні — няхай мякка і хораша апускаецца на іх твая спінка, адчуваючы далікатнае казытанне іскрыстых пялёсткаў, правальваючыся ў шапотны водар крыху вільготных восеньскіх кветак.

І бадзёрая дубовая лістота спатрэбіцца мне — толькі на ёй змогуць адпачыць твае ножкі; магічны настой і таямнічы настрой перадасца ім, перацячэ ад пругкіх, выразных жылак. І, магчыма, тую здаровую пругкасць я адчую крыху пазней, калі сам буду ляжаць побач з табою,

буду лавіць дзівосны твой подых.

І будзе ў яго крыху гаркавы смак: яго зробяць такім гронкі спелай, барвовай рабіны — некалькі ягадак абсыплюцца побач з вуснамі і дакрануцца да іх, і лёгкая зайздрасць адаб'ецца ў маіх вачах...

Некалькі цудоўных, палымнеючых руж сарваў я ў ранішнім садзе: у іх ёсць надзейна схаваныя, спакушальныя асяродачкі — і толькі ім прыкрываць твае даверліва-пругкія сойчыкі, толькі вадаспаду пунсовай недатыкальнасці апускацца на пагоркі выразных і мілых тваіх грудак.

А дзе, якія фарбы, якое лісце падабраць, каб пасавалі да колеру тваіх зменлівых і гарэзных, пяшчотных тваіх вачэй? Хіба што змяшаць разам зяленіва і бронзу з тонкіх бяроз, чырвань з абмытых начным дажджом вішань, дадаць блікаў няўлоўна-шэрых каштанаў пад тым самым дажджом, не забываючы пра сінечу крыштальна-чыстага неба, калі будзе ранне, і цішыня, і сонца...

Прыціхлае сонца, якое ледзь чутна каўзанецца па тваёй маленькай аголенай пятцы, — і ты схаваеш яе пад коўдру з чабаровай, мяккай, даверлівай і чыстай травы, магчыма, зусім не заўважыўшы, што ахутвае і сагравае цябе зусім не чабаровае покрыва, а мае рукі. Мае моцныя і пяшчотныя рукі, мілая.

Ігар СІДАРУК

Арлянскае яўрэйскае мінулае

Тэкст і фота Міхала МІНЦЭВІЧА

Гмінная Орля мае багатае мінулае. Мясцовасць працвітала да канца XIX стагоддзя, калі страціла атрыманае ў 1634 годзе гарадское права. У 1938 годзе Орля пацярпела ад пажару, які спапяліў 540 будынкаў — 70% забудовы мястэчка. Другая сусветная вайна прынесла далейшыя страты — галакост каля дзвюх тысяч яўрэяў, якія складалі 80% насельніцтва Орлі.

Складана меркаваць, ці калі-небудзь будзе зрэканструяваны гістарычны цэнтр Орлі. Арлянская забудова патрабуе шмат увагі, шэраг мясцовых будынкаў падлягае кансерватарскай ахове. У гістарычнай прасторы мясцовасці павінны быць захаваны існуючыя вуліцы, традыцыйны маштаб забудовы і кшталт дахаў. Узводзячы новыя інвестыцыі трэба карыстацца традыцыйнымі будаўнічымі матэрыяламі: гладкімі тынкамі, драўлянай сталяркай, бляшаным або керамічным пакрыццём.

Аднаўлення патрабуе цэнтр Орлі з характэрным цэнтральным пляцом. Трэба было б абнавіць рынак і вярнуць яму гістарычна ўласцівую ролю гарадскога цэнтра, бо цяпер ён выконвае ролю парку. Дзеля гэтага трэба апрацаваць архітэктурную канцэпцыю добраўпарадкавання рынку, незабудаваныя ўчасткі з паўднёвага боку прызначыць пад паслугова-гандлёвую забудову з магчымай жыллёвай функцыяй, стварыць уласнікам магчымасць размяшчэння паслуговых аб'ектаў з усходняга і заходняга бакоў рынку, замацаваць пешаходную зону...

Як выглядала жыццё ў Орлі пры санацыі зараз помняць малалікія ўжо сведкі тадышняга часу. Тагачасная Орля была люднейшай і культурна багацейшай, а яе жыхары — без аглядкі на дыскрымінацыйную дзяржаўную палітыку — жылі паміж сабою згодна.

— У арлянскіх яўрэяў быў добры характар, — успамінае Аляксандра Дэмбарог з роду Цвяцінскіх, народжаная ў 1914 годзе. — Калі хто да яўрэя зайшоў і нешта папрасіў, яўрэй дапамагаў кожнаму, кожнаму "гою", як гэта яны нас называлі. Яўрэй не адмаўляў і даваў патрэбнае, але зараз падаваўся да яго ў вёску і браў яйкі, бульбу ці збожжа. І не было ніякіх намёкаў, былі мы ўсе роўнымі.

І гэтае меркаванне маіх пажылых размоўцаў варта падкрэсліць — тадышнія людзі ставіліся да сябе ветліва, багатыя не адмаўлялі бяднейшым ні каротка-, ні доўгатэрміновай дапамогі, напрыклад на вопраткі для маладажонаў. Аптэкар у выпадку пагрозы здароўю ці жыццю даваў лякарства без таргоў і то нават сярод ночы.

— Калі здаралася неадкладная патрэба, то зайшоўшы да яўрэя нават і сярод ночы заўсёды можна было разлічваць на пазыку, — успамінае Зінаіда Нядзельская з роду Карач, народжаная ў 1916 годзе. — І сумленны чалавек заўсёды атрымліваў грошы! Аднойчы мне неадкладна спатрэбіліся валёнкі і галёшы, а грошай тады я не мела. Па вуліцы Маёвай жыла яўрэйская ўдава Гана і я ўсё гэта ад яе атрымала да

Бар у арлянскім рынку, дзе ў санацыйны перыяд была Бэркава гаспода

мужавай выплаты. Калі я выходзіла замуж, то ў нашым доме для гэтай падзеі нічога не было нарыхтавана, бо былі старэйшыя сёстры і мама не спадзявалася, што я выйду першай. Падалася мама да яўрэйкі Добы, якая ў рынку мела краму з матэрыяламі і ў яе атрымала ўсё на пазыку: і капы, і палатно, і ручнікі, і прасціны... Пасля, на восені, мама прадала гусей і вярнула доўг. Яўрэі не былі дрэннымі і мы часам у дзяцінстве ім дакучалі.

Сёння, праўда, у прадуктовай краме пастаянны пакупнік часам можа атрымаць прадукты ў крэдыт, але толькі на некалькі дзён. І гэта не так па дабрадушнасці, але таму, каб не пайшоў ён рабіць здзелку ў канкурэнцыі. Пры нагодзе хачу абвергнуць міф, быццам яўрэі пазычалі на ліхвярскіх умовах — за высокія адсоткі, быццам карысталіся цяжкімі абставінамі бедных дзеля ўласнага ўзбагачэння. Такія сцвярджэнні я заўважаў у артыкулах журналістаў ці гісторыкаў з-па-за Орлі, аднак жыццёвыя прыклады абвяргаюць такія сцвярджэнні.

— Служыла я амаль дзесяць гадоў у бацюшкі Уладзіміра Вішнеўскага, — успамінала Таццяна Данілюк з Маліннік, народжаная ў 1913 годзе. — За пакупкамі хадзіла я ў яўрэйскія крамы. У іх прадавалі таксама на крэдыт, запісвалі ў кніжкі. Некаторыя крамнікі, напрыклад яўрэйка Мушка, закругляла рахунак, быццам тавару было больш. Але пекар Ізбуцкі пасля заплаты даваў яшчэ дармовую булку і ніколі не спрачаўся.

— Бывала, людзі аддаюць-аддаюць тыя даўгі, аж у рэшце рэшт пасварацца, — успамінаў нядаўна памерлы Аляксей Шайкоўскі, народжаны ў 1921 годзе. — У яўрэяў была такая пагаворка: "Як бяда, то да жыда, а як па бядзе, то ў дупу пацалуйце жыдзе". Кожны стараўся аддаваць доўг, бо калі не аддаў, то ўжо больш не мог разлічваць на пазыку.

— Яўрэй, — успамінала Наташа Пятроўская-Камарчук, 1905 года нараджэння, якая на працягу санацыйнага перыяду служыла ў многіх яўрэяў у Орлі, Бельску і Гайнаўцы, — заўсёды гаварыў так: "Даўжнік падвядзе мяне толькі раз, але больш не ашукае, бо другой пазыкі не атрымае".

Але здараліся і фокусы ў выкананні хітрых жулікаў. На месцы

сённяшняга геэсаўскага бара стаяла ў санацыйны час гаспода яўрэя Бэрка. Славілася яна смакавітымі печанымі селядцамі, заходзілі туды таксама бацькі з дзецьмі, аднак мужчын цікавіла гарэлка ці піва. Нядаўна Алёша Ляўчук з Кашалёў расказаў мне пра падзею, аб якой калісь даведаўся ад пакойнага Ігната Майстровіча з Рудутаў.

Было так: уладальнік слаўнай гасподы Бэрко абслугоўваў намольных кліентаў таксама за крэдыт, а даўгі адразу запісваў крэйдай на дошцы за прылаўкам. І здарылася так, што Бэрко згадзіўся за крэдыт абслужыць аднаго з заўсёднікаў з Рудут. Той заказаў сабе абед, гарэлку ды закуску з грыбоў. Калі паеў, выпіў і закусіў, здарылася нечаканае: спажыўца ахапіў дур. Пачаў ён скакаць па зале і так спрытна махаць рукамі, што павымазваў усе свае даўгі, запісаныя крэйдай на дошцы. І прыкідваўся адурэлым ён так па-майстэрску, што Бэрко заключыў: "Грыбы былі з ядам, таму так і атрымалася"...

Арлянскія яўрэі дапамагалі мясцовым аўтахтонам не толькі крэдытамі. Яны давалі мясцовым таксама крыніцу ўтрымання — кароткатэрміновыя і пастаянныя работы ў кафлярні.

— Пасля вяртання з бежанства, – успамінаў Пётр Пятроўскі, народжаны ў 1909 годзе, — у Орлі было вельмі цяжка жыць. Людзі хадзілі на заробкі да мясцовых яўрэяў, выязджалі таксама ў Бельск і Гайнаўку. Сястра Наташа служыла сем гадоў у яўрэйскага краўца ў Бельску, плаціў ёй па 55 злотаў у месяц і такім чынам за два месяцы можна было зарабіць на каня. Калі мы разбагацелі на сваіх коней, стаў і я наймацца да яўрэяў на работу. Пара маіх коней прыводзіла ў рух машыну, якая абдзірала з дрэў кару для гарбарні. За пуд кары плацілі мне па 50 грошаў і часам удавалася мне зарабіць 20 злотаў за дзень, а гэта было многа на той час.

— Мая мама, — успамінала Зінаіда Нядзельская, — вярнулася з бежанства з пяцёркай малых дзяцей; тата памёр там ад тыфу. Прыехалі ў Орлю на восень, пад Івана. У нашай хаце не было ні шыб, ні падлогі. Але найгорш, што не было чаго есці. То мама хадзіла да яўрэя Абля і як намалола ў жорнах пуд жыта, то атрымлівала за гэта фунт хлеба. Мой брат Андрэй скончыў 17 гадоў і вясной пачаў брацца за гаспадар-

ку. Прадалі мы пляц і купілі харошага каня. А ў нашай стадоле начаваў яўрэй Давід і калі ў іх быў шабас, свята, то ён хадзіў у поле з Андрэем і паказваў, навучаў, як трэба працаваць з канём у полі. Тады атрымалі мы з Амерыкі паўметра бульбы, рознае збожжа, і мы пасеялі, пасадзілі. А бульбу разрэзвалі так, каб адно адзін парастак быў, каб выходзіла больш саджанцаў. І даў Бог, што быў ураджай.

У Орлі пры санацыі былі тры кафлярні і ўсе яны працавалі поўным ходам; іх уладальнікамі была сям'я Вайштынаў. У іх працавала некалькі соцень асоб; яўрэі прымалі кожнага, хто хацеў працаваць. А святкавалі яўрэі не толькі свае святы — былі таксама праваслаўныя і каталіцкія выхадныя.

Кожны горад мяняе свой колішні воблік. Здавалася б, што меншыя мясцовасці выглядаюць так, як і ў недалёкім мінулым. Аднак у Орлі не так.

У апошні перыяд у Орлю пасялілася шмат людзей звонку, якіх старая Орля не надта цікавіць. Маладое і нават сярэдняе пакаленне таксама не ўсведамляе, якой была іхняя мясцовасць паўстагоддзя таму назад. А была яна іншая. Мне ўдалося рэканструяваць тадышні воблік гандлёвай і рамесніцкай мясцовасці. Гэта вынік маіх шматгадовых дапытлівых гутарак з пажылымі людзьмі, пошукаў старых фатаграфій і дакументаў. Аднак выгляд Орлі да вялікага пажару з 18 мая 1938 года складана ўявіць, бо з таго перыяду не захаваліся здымкі (апрача малалікіх) будынкаў і вуліц, ды, верагодна, ніхто такіх сюжэтаў тады не фатаграфаваў. Пра гэта я грунтоўна пераканаўся ў мінулым годзе, збіраючы здымкі для выдання аўтарскага альбома "Орля ў старой фатаграфіі і дакуменце". Наведаў я дзесяткі дамоў, пазнаёміўся з сотнямі цікавых старых здымкаў з прыватных фотаархіваў.

Многія размовы з пажылымі людзьмі, шмат якіх сёння ўжо няма ў жывых, паказалі мне абшырную гістарычную панараму, з якой паказаўся цяпер прызабыты воблік колішняй Орлі. Найбольш пра мінулае Орлі, пра яе прадаўцоў і рамеснікаў, галоўным чынам яўрэйскіх, перадалі мне ў расказах ды нават рысаваных эскізах Ян Паплаўскі, Аляксандр Карнееў, Сяргей Нядзельскі ды Яраслаў Адзіевіч.

Юрка Голуб, паэт з Гродна, у Беластоку доўга чакаўся перш за ўсё Падляшскай ксёнжніцай (бібліятэкай) і яе дырэктарам Янкам Леанчуком, які пераклаў быў ягоныя вершы на польскую мову і выдрукаваў у зборніку "Znad Niemeńskich stron". Не паяўляўся Голуб у сталіцы суседняга ваяводства, аж урэшце гэты філолаг, журналіст і паэт, лаўрэат Літаратурнай прэміі імя Аркадзя Куляшова, вельмі сціплы і ціхі чалавек, якога зэльвенская паэтка Ларыса Геніюш пяшчотна называла Галубком, які не дэкламуе сваіх каштоўных вершаў "па-стадыённаму" — завітаў 24 студзеня г.г. у Беласток, на Літаратурную сераду, якую наладзіла яму ваяводская бібліятэка.

Дырэктар Ксёнжніцы Янка Леанчук пералічыў кнігі паэта з-за мяжы, якая не павінна дзяліць — тамы паэзіі "Гром на зялёнае голле" (1960), "Дрэва навальніцы" (1973), "Векапомнае поле" (1976), "Помню пра цябе" (1983), для дзяцей "У бары грыбы бяры" (1986), "Сын небасхілу" (1989), "Поруч з дажджом" (2002), "Брама зімы" (2004), "Зажураны камень" (2004), "Багра" (2006) і неяк чамусьці здзівіўся тым, што адчувае нейкую блізкасць да гэтага аўтара (1947 года нараджэння). І хоць розныя яны і па выглядзе — невялікі Голуб і магутны Леанчук, і па сціпласці, дык, як акрэслілі слухачы — абодва яны... "рыцары даджду", выхадцы з беларускіх вёсачак — Юрка з-пад Зэльвы, з вёскі Горна, а Янка — з падбеластоцкіх Лубнік, і вобразнасць у іх падобная. Таму ўзяўся Янка за пераклады Юркі, хоць страшнавата было без слоўніка. Бо ж па самім Голубе можна было б скласці

Юрка Голуб у Беластоку

Юрку Голуба вітаюць чытачы з Беласточчыны

"Паэтычны слоўнік". Пакуль што Янка Леанчук справіўся з вершамі "лягчэйшымі", як кажа, бо белымі, нерыфмаванымі. Найлепш перакладваюцца вершы паэтам падобным у нечым да аўтара, ці па лёсе, ці тэмпераментам, ці каштоўнасцю паэтычнага радка.

А адкуль з'яўляюцца паэтычныя радкі ў Юркі Голуба?

— Я над гэтым можа і не задумваўся... — кажа паэт. — Гэта як рэха тваёй душы, гэта як рэха тваёй біяграфіі. Калі не будзеш стаяць над сваёй душою, над сабой, з такім прымусам, я сказаў бы, то тады не з'явяцца шчырыя радкі, якія зацікавяць чытача, прыцягнуць чалавечае вока і сэрца. Калі пытаеце пра тэматыку... Тут канкрэтныя задачы не ставяцца, бо што тут скажаш... Здараецца, што вершы з'яўляюца спантанна, і толькі тады, калі ў іх закладзена значная думка, тады яны прынясуць за-

давальненне і чытачу, і аўтару...

Вельмі цяжка тлумачыцца на польскую мову паэзія Юркі Голуба, сцвердзіў Янка Леанчук. — Прымяняе ён шмат своеасаблівых слоў, неалагізмаў, старабеларускіх слоў, метафар, якіх у простым слоўніку і не шукай. Юрка Голуб не толькі ацаляе беларускую мову, але і ўзбагачае яе. Варты будзе ён помніка ў Зэльве ці Гродне!.. Мы, пераараныя пасляялцінскім поясам зямлі, не ведаем пра сябе амаль нічога. Не ведаем і літаратуры, якая ствараецца з беларускага боку. Мы, як Ксёнжніца, прабуем пазнаёміць нашых чытачоў з аўтарамі і іх творамі, як хоць бы ў кнізе "Словы гнёзд, гнёзды слоў" — томе перакладаў, пры якім найбольш напрацаваўся Віктар Швед, перакладаючы больш за 180 вершаў беларускіх аўтараў на польскую мову і наадварот — польскіх на беларускую. Мы вельмі выразна ўсвядомілі, што гэтага кантакту нам найбольш не хапае. Маю надзею, што Юрка будзе такім "сувязным" паміж нашымі літаратурамі, бо спрабуем рэалізаваць супольныя праекты. Магчыма, удасца нам публікаваць падвойныя зборнікі, з паралельнымі перакладамі твораў.

Чаму так мала чулі мы пра Юрку Голуба? Калісь Людка Сільнова, у яго 55 гадоў, разважала: "Чаму так сталася, што, бясспрэчна, таленавіты і своеасаблівы Юрка Голуб не выявіўся, як іншыя паэты яго пакалення: Уладзімір Някляеў, Алесь Разанаў, Яўгенія Янішчыц, — ярка, гучна, выразна, часам скандальна, ці драматычна?.. Ён заўсёды заставаўся ў сваёй паэзіі-магіі нешматслоўным, як бы ў цяні. У смузе дажджу, пад зялёным голлем дрэў, кустоў. Не, ён не быў "шэрым" — быў хутчэй "серабрыстым". Нібы закаваны ў латы шляхетны Рыцар Дажджу. З верным, празрыстым, як вецер крылатым канём Пегасам за аброць"...

Сумна, што нашы чытачы, да якіх, не толькі да палякаў, не мае як дайсці беларускае паэтычнае слова — бо ж тая мяжа перакрыла шлях таксама і для кніжак (не купіш іх жа ў Беластоку хоць у адной кнігарні, як калісьці), не могуць узяць проста ў рукі каштоўнае слова гэтага незайздроснага і таленавітага паэта. Ды хоць хай і ў перакладах, як і іншыя — будучыя, як абяцаў дырэктар ваяводскай бібліятэкі, якой выдавецкім аддзелам стаў кіраваць Юрка Нахіла, — дойдзе да нас на Беласточчыну прыгожае пісьменства з Беларусі.

Міра ЛУКША

Цягам тысячагоддзяў культавыя пабудовы былі не толькі цэнтрамі культуры, але яшчэ і шэдэўрамі архітэктуры. Дастаткова ўзгадаць Сабор Божай Маці ў Парыжы. Не абмінула такая ганаровая місія і беларускую праваслаўную архітэктуру. Хай можа гэтыя культавыя пабудовы і не настолькі вядомыя ў свеце, як касцёл на берагах Сены.

Не так даўно з'явіўся ў беларускім сеціве вельмі цікавы сайт, прысвечаны цэрквам на тэрыторыі Беларусі. З'яўленне сайта стала неардынарным яшчэ і таму, што ўся інфармацыя на ім падаецца на беларускай мове. Шчыра кажучы, знайсці ў інтэрнэце беларускамоўны праваслаўны сайт справа не надта лёгкая. У такіх абставінах сайту "Праваслаўная архітэктура Беларусі" наканавана быць прымечаным, і аб ім варта распавесці.

Новаствораны сайт месціцца па адрасе http://www.hram.by. Выглядае ён прывабна і нават незвычайна. Галоўная старонка, коць і падзелена на традыцыйныя дзве часткі, але як адна, так і другая ёсць месцам, дзе можна выйсці на іншыя старонкі. З таго, звернем увагу на левы бок, дзе сярод розных рубрык знаходзіцца старонка "Наш праект". У ім стваральнікі і натхняльнікі сайта распавядаюць пра галоўную ідэю гэтай інтэрнэт-бачыны.

"Да вашай увагі праект зроблены з мэтай аб'яднання людзей, якія цікавяцца хрысціянскай сакральнай архітэктурай", — указваюць аўтары сайта і заклікаюць: "Святары, братэрствы, сястрыцтвы, вернікі! Дасылайце нам інфармацыю пра жыццё вашага прыхода, абвесткі, расклад набажэнстваў у вашым храме і іншае, што можа зацікавіць наведвальнікаў сайта. Архітэктары! Далучайцеся да стварэння архіва, бібліятэкі, персанальных старонак,

удзельнічайце ў форуме, дзяліцеся сваім досведам. Усе неабыякавыя! Дасылайце любую інфармацыю аб сакральнай архітэктуры: фотаздымкі, гістарычнае апісанне, чарцяжы, спасылкі, літаратуру і інш. Клічам у нашу каманду ўсіх жадаючых, справа знойдзецца кожнаму!"

Пра тое, што справа знойдзецца кожнаму, становіцца зразумела, калі адкрываеш "Навігацыю паводле геаграфічнай прыналежнасці храма". У некаторых абласцях, асабліва гэта тычыцца Гродзенскай, інфармацыі зусім нямнога. А між тым, гэта ледзьве не адзіная вобласць, дзе культавыя пабудовы захаваліся ў найбольшай колькасці.

Затое цэрквы з іншых рэгіёнаў Беларусі адлюстраваны на сайце даволі падрабязна. Напрыклад, Магілёўская вобласць прадстаўлена практычна ўсімі раёнамі і ў кожным з іх ёсць інфармацыя пра мясцовыя храмы, нават такі маленечкі, як Спаса-Праабражэнскі храм у мястэчку Дрыбін.

Сярод рубрык сайта — "Бібліятэка". Пакуль яна, канешне, зусім невялікая. Але з таго, што ўжо ёсць, можна атрымаць немалыя веды пра беларускае хрысціянскае дойлідства, сучасныя ідэі ў праваслаўным храмабудаўніцтве.

Яскравай адметнасцю сайта з'яўляецца яго аўтарская прыналежнасць. У адрозненні ад мноства іншых сайтаў, ягоныя аўтары не інкогніта. Каб пазнаёміцца з імі, дастаткова зайсці на старонку "Удзельнікі праекту".

Праз рубрыку "Спасылкі" цікаўны да храмавай архітэктуры інтэрнэт-карыстальнік можа выйсці на іншыя сайты, дзе распавядаецца пра розныя архітэктурныя помнікі не толькі Беларусі, але таксама Літвы і Расіі.

Уладзімір ЛАПЦЭВІЧ

た CПOPT べた

Студзеньскія п'едэсталы

Студзень, як звычайна, пачатак сезона ў некаторых летніх відах спорту і працяг у зімовых. Выступы беларусаў знайшлі адлюстраванне ў нашым традыцыйным падсумаванні вынікаў месяца. Лепшымі камандамі назавем мужчынскія валейбольныя жлобінскі "Камунальнік", які ўпэўнена выйшаў у чвэрцьфінал еўрапейскага Кубка выкліку, і зборную краіны, якая паспяхова прайшла першы этап кваліфікацыі да чэмпіянату свету. А вось хакейны чэмпіён Беларусі "Керамін" — галоўнае расчараванне студзеня — у фінальнай частцы Кантынентальнага кубка праваліўся "пад лёд" з трэскам. Тое ж можна сказаць і пра выступ беларускіх фігурыстаў на першынстве старога свету. Далей адзначаем станоўчыя індывідуальныя дасягненні.

- 1. Дар'я Домрачава (біятлон) упершыню ў сваёй біяграфіі трапіла на п'едэстал адрэзка Кубка свету, прычым зрабіла гэта ажно тры разы на двух этапах запар. На бліжэйшым чэмпіянаце свету на Дар'ю асаблівыя надзеі. І ўжо зараз можна сцвярджаць, што яна ўваходзіць у 10-15 мацнейшых біятланістак свету.
- 2. Вікторыя Азаранка (тэніс) у аўстралійскім Брысбене першы раз у кар'еры выйграла турнір серыі СТА. А ў Мэльбурне была адзінай, хто меў рэальныя шанцы адолець пераможцу Australian Open Серэну Уільямс. На жаль, у 1/8 фіналу ёй элементарна забракла здароўя. Але няма сумневу— галоўныя дасягненні наперадзе.
- 3. Ала Цупер (фрыстайл) дадала да свайго багатага спіса заваёваў яшчэ адну перамогу на этапе Кубка свету. Поспех быў здабыты на трампліне амерыканскага Лэйк-Плэсіду.
- 4. Вераніка Паўловіч (настольны тэніс) выйграла бронзавую ўзнагароду ў адзіночным разрадзе на адкрытым чэмпіянаце Даніі другім у сезоне турніры серыі "Pro Tour".
- 5-6. Вікторыя Паўловіч (настольны тэ-

ніс) у пары з карэйкай дасягнула 2-га месца ў парным разрадзе на адкрытым чэмпіянаце Славеніі.

- **5-6. Яна Максімава** (шматбор'е) стала чэмпіёнкай краіны ў залах. Варта адзначыць прагрэс нядаўняй віцэ-чэмпіёнкі свету сярод юніёраў.
- 1. Дзмітрый Лапкес (фехтаванне) перамог на этапе Кубка свету сярод шаблістаў, што прайшоў у турэцкім Стамбуле. У фінале ён "перакалоў" сярэбранага прызёра пекінскай алімпіяды француза Нікаля Лопеса. Гэта чацвёртая аналагічная вікторыя ў кар'еры Лапкеса. Дадам, што ўпершыню ў гісторыі адразу тры нашы шаблісты трапілі ў фінал спаборніцтваў.
- 2. Цімох Слівец (фрыстайл) на этапе Кубка свету ў Канадзе заваяваў сярэбраны медаль, хоць па меркаванні многіх быў варты залатой ацэнкі. Пакуль Слівец лепшы з беларусаў і ў агульным заліку. Ёсць прадчуванне, што нашы фрыстайлісты яшчэ парадуюць сёлета сваіх прыхільнікаў.
- 3. Андрэй Касціцын (хакей) першы па выніковасці сярод беларускіх прадстаўнікоў у НХЛ. У студзені меў за плячыма доўгую выніковую серыю (у пяці матчах запар забіваў і ў сямі набіраў ачкі) і некалькі разоў прызнаваўся першай зоркай матча.
- 4. Цімох Дэйнічэнка (грэка-рымская барацьба) выйграў мемарыял Івана Паддубнага, што прайшоў ў расійскай Разані, а пасля стаў пераможцам турніру з серыі "Залаты Гран-пры". У Стамбуле (горад шчаслівы для беларусаў у гэтым месяцы) яму не было роўных у катэгорыі да 96 кг.
- **5-6. Андрэй Бараноўскі** (грэка-рымская барацьба) на тых жа спаборніцтвах у Турцыі стаў другім у вазе да 84 кг. Яшчэ двое нашых барцоў здабылі бронзу.
- **5-6.** Валерый Прыёмка (фехтаванне) быў трэцім прызёрам згаданага вышэй турніру (трэці яго п'едэстал за каляндарны год).

Уладзімір ХІЛЬМАНОВІЧ

Балючы ўспамін

Пра сваё жыццё нядаўна расказвала мне Анна Максімчук, якую ў Трасцянцы ўсе называюць Нюшай Ліяшковай. Вось яе расказ:

"Нарадзілася я 1 красавіка 1930 года ў сям'і Цімафея і Веры Амельянюкоў у той частцы вёскі што ад Нарвы, а якую ў нас завуць Далінай. Я была старэйшая, а мая сястра Маня — многа маладзейшая за мяне. Мне было 11 гадоў, як я перажыла з мамай вялікае гора, якога не магу забыць. Хтось данёс немцам, што некаторыя нашы сяльчане памагаюць партызанам. Прыехалі немцы, сагналі пад царкву ўсю вёску і арыштавалі 8 мужчын. Сярод іх і майго каханага татку. Павезлі іх у турму ў Беласток. Там праседзелі яны 8 месяцаў і вывезлі іх у канцлагер Штутгаф. З тых

васьмі трасцян вярнуўся толькі адзін, а ўсе астатнія там загінулі.

Гэты Сцяпан Мінько расказваў як майго тату, слабога, але жывога, укінулі ў печ. А апошнія словы яго былі: "Я сёння адыду, але як будзе жыць мая сям'я!?" Гэта быў яго клопат апошні і найважнейшы, бо мая мама была без нагі і гадаваць мусіла нас, дзетак. Мама хадзіла з куляй, але была добрай краўчыхай, умела ўсё пашыць. За маміну работу нам памагалі абрабляць поле. У нас быў хлеб і да хлеба. Я дапамагала маме як магла, бо мая сястрычка Маня была яшчэ маленькая. яна нарадзілася перад вайной.

Я была дзяўчына харошая і пявучая. З 12 год спявала ўжо ў царкоўным хоры ў нашым храме. Спяваю і цяпер, хоць ужо не зайду сама. Па мяне прыязджаюць.

Замуж я выйшла ў 1948 годзе за Івана Максімчука. Дзеверы былі вельмі добрыя людзі, памагалі нам гадаваць дзетак: сына Шуру, што нарадзіўся ў 1949 годзе і дачку Жэню з 1952 года нараджэння. Сын наш Аляксандр цяпер прафесар-эканаміст, жыве ў Бельску, а выкладае ў Беластоку і Сувалках. Дачку Жэню, якая жыла ў Беластоку, я ўжо аплакваю. Яна памерла ў 52 гады. У яе былі два сыны — адзін астаўся ў Беластоку, другі жыве ў Англіі. Год раней за дачку пахавала я і мужа Івана, добрага чалавека, які многія гады быў солтысам у нашай вёсцы. І жыву цяпер адна.

Усіх унукаў у мяне шасцёра, праўнукаў таксама. Чатырох праўнукаў жыве і працуе аж у Бельгіі. Маладым свет адкрыты!"

Часта, аднак, унукі і праўнукі наведваюць бабулю, якая з любоўю расказвае пра іх і жадае, каб яны ніколі не зведалі такіх жахаў, якія ў свае маладыя гады перажывала спадарыня Анна, славячая Бога і людзей жанчына з прыгожай вёскі Трасцянкі.

Рута

Трашчаць калядныя маразы за акном. На градусніку больш чым 10°С ніжэй нуля. Семяноўскае вадасховішча суцэльна пакрытае лёдам. Аднак дзікае птаства знаходзіць сабе месца на канале да Бандарскага моста, дзе вада не замярзае. Можна спаткаць там дзікіх качак. Сустрэць іх можна і на возеры Грыкаў у Бандарах. Аматары жывой прыроды спыняюцца ля берагоў і радуюцца відам качак, якім нястрашная ледзяная вада.

Калі маразы памалу пачынаюць адпускаць і тэмпература падымаецца вышэй нуля, для вудзільшчыкаў абазначае гэта адно: рыхтуй прылады і гайда на рыбалку на замёрзлае Семяноўскае вадасховішча. З'язджа-

Семяноўскія вудзільшчыкі

юцца сюды вудзільшчыкі з амаль усяго Падляшскага і часткі Варшаўскага ваяводстваў. Займаюць яны свае пазіцыі, свідруюць у лёдзе палонкі, каб дастацца да вады, запускаюць спецыяльныя вудачкі з прынадамі і ловяць акунёў. Многія вудзільшчыкі карыстаюцца вудамі, аснашчанымі ў электронныя святлагукавыя сігналізатары. І рыба вось, вось клюне...

Зімняя рыбалка гэта не толькі прыгожы адпачынак на прыродзе, але і нагода сустрэцца з іншымі рыбаловамі, пагутарыць, абмяняцца вопытам, пахваліцца мінулагоднімі ўловамі і новымі прыладамі. Калі сустракаю вудзільшчыкаў на вялікай гладкай паверхні лёду, бачу як яны засцерагаюцца ад марозу і холаду. На нагах у іх цёплы абутак, у некаторых нават сібірскія валёнкі. Апранутыя яны ў цёплую вопратку, шапкі, рукавіцы. Нястрашны ім нават 30-градусны мароз. З плаціны ў Рыбаках разгортваецца прыгожая панарама з сотнямі вудзільшчыкаў на першым плане, якія папіваюць гарбату з тэрмасаў і вакол якіх скачуць злоўленыя акуні. Сярод вудзільшчыкаў — маладыя і сталыя людзі, пенсіянеры,

і прыстарэлых, шануе сям'ю. З сумам трэба прызнацца, што наша рэчаіснасць супярэчыць гэтым прынцыпам. Дастаткова ў сваім наваколлі паглядзець і знойдзем шмат адмоўных прыкладаў. У сваім жыцці прыходзілася мне спазнаць жорсткія выпрабаванні. Так было пры пахаванні светлай памяці жонкі, так было на пазнейшых памінальных богаслужэннях. І зараз, калі большую частку праводжу ў самоце, рэдка хто з аднавяскоўцаў загляне да мяне. Адракліся даўнейшыя калегі па рабоце, як і блізкія сямейнікі. Але не сумую. Калісьці і для мяне засвеціць сонца. Веру ў гэта як хрысціянін. Бо без веры, надзеі і любові няма сэнсу жыць на свеце.

Уладзімір СІДАРУК

13

28

29

жанчыны. Усе яны згуртаваны ў Польскім рыбалоўным саюзе (ПРС). Саюз арганізуе ім спаборніцтвы на Семяноўскім вадасховішчы, а на пачатку года падводзіць леташнія вынікі. На справаздачны сход запрашаюцца ўсе члены гуртка ПРС. Адбываецца ён у рэстаране "Карына" ў Новай Луцэ на маляўнічым берагу Семяноўскага вадаёма. Кожны год расце лік ахвотных уступіць у ПРС. Для аматараў рыбалкі шырокі асартымент рабалоўных снасцей прапануе крама "Міранд" Андрэя Міруця. У ёй летам і зімой кожны рыбалоў знойдзе патрэбныя яму прылады, інструменты і прыстасаванні.

Віктар БУРА

Пазнаем Беларусь

5 студзеня г.г. у Інстытуце хрысціянскай культуры ў Ольштыне адбыўся даклад з цыкла "Пазнаем Беларусь" на тэму "Марыйныя санктуарыі, важнейшыя святыні, ордэны". Прысутнічала каля пяцідзесяці слухачоў. Дакладчыкам быў прафесар Мечыслаў Яцкевіч. Расказаў ён м.інш. пра цудадзейны Жыровіцкі абраз Божай Маці з XV стагоддзя, якому перад важнымі паходамі пакланяліся каралі Рэчы Паспалітай. Гаварыў ён таксама пра Навагрудскі езуіцкі калегіум ды пра Будслаўскі абраз Божай Маці. Чакаем чарговых сустрэч з ведамі пра Беларусь.

Андрэй ГАЎРЫЛЮК

вера, надзея, любоў...

ства Марка Цыбарта "Перадсвяточнае фарысейства або Дабрачынныя вігіліі і чыноўніцкія аплаткі", які друкаваўся у 2 нумары "Нівы" ад 11 студзеня г.г. і хачу сказаць, што тэма ўзнятая аўтарам даволі дыскусійная. Лічу сябе хрысціянінам і намагаюся прытрымлівацца Божага закону. Гэтаму бацькі мяне вучылі з дзяцінства: быць праўдзівым, добрасумленным і добранадзейным чалавекам, з пашанай ставіцца да бацькоў і спагадаць старэйшым. Па-

З увагай прачытаў я тэкст аўтар- і маці не шануе, той Бога не баіцца". Гэтую мудрасць па сённяшні дзень нашу ў сэрцы.

Не стану паказваць таго, што зараз тварыцца на свеце. Аб гэтым пішуць у газетах ды паказваюць па тэлебачанні: падросткі разбойнічаюць, бацькі здзяйсняюць злачынствы на бездапаможных дзетках. Навокал царыць насілле і гвалт. Дзе затым наша хрысціянская мараль, на якую адвечна спасылаемся? Памойму, хрысціянін не аплёўвае свайго роднага, не крадзе, не разбойнікойны бацька маўляў: "Хто бацьку чае, з пашанай ставіцца да бедных

Адгаданка

Шыфраграма

Літары адгаданых слоў, перанесеныя згодна з іх парадкавымі нумарамі ў клеткі роспісу, складуць рашэнне — сербскую пагаворку.

1. $(7-4)^2 = 1 _2 _3 _4 _5 _35 _$

2. муж дачкі = $11 _ 20 _ 21 _ 22 _;$ 3. дзяржава з Фларэнцыяй = 7 23 _ 24 _ 6 _ 9 _ 10 _;

4. малодшы брат жорнаў = 26

5. навучанне, вучоба, сістэма ведаў = 14 _ 27 _ 12 _ 34 _ 8 _ 13 _; 6. хмызняк = $30 _25 _15 _16 _;$ 7. лёгкая лодка са ствала дрэва =

Сярод чытачоў, якія на працягу месяца дашлюць у рэдакцыю правільныя адказы, будуць разыграны

33 _ 18 _ 17 _ 32 _ 31 _.

кніжныя ўзнагароды.

Адказ на адгаданку з 1 нумара

26

11

24

25

Рашэнне: Праўда ніколі не ўмі-

32 33 35 36

12

27

Піке, укол, Купала, прафесар, адліў, Кіеў, агіда, вусы, Пімен, Англія, Брэжнеў, ударнік.

рае, але жыве пагана.

Кніжныя ўзнагароды высылаем Лукашу Пацэвічу з Беластока і Мікаляю Сазановічу з Навін-

PL ISSN 0546-1960 NR INDEKSU 366714

Вылавен: Праграмная рада тылнёвіка "Ніва". Старшыня: Яўген Вапа. **Адрас рэдакцыі:** 15-959 Białystok 2,

ul. Zamenhofa 27, skr. poczt. 84. Тэл./факс: (+48 85) 743 50 22. Internet: http://niva.iig.pl/

E-mail: redakcja@niva.iig.pl Zrealizowano przy udziale wsparcia finansowego Ministra Spraw Wewnętrznych i Administracji.

Галоўны рэдактар: Яўген Вапа. Намеснік гал. рэдактара: Віталь Луба Тэхнічны рэдактар: Адам Паўлоўскі. Рэдактар "Зоркі":

Ганна Кандрацюк-Свярубская.

Публіцысты: Міхась Андрасюк, Мікола Ваўранюк, Аляксандр Вярбіцкі, Ганна Кандрацюк-Свярубская, Ілона Карпюк, Міраслава Лукша, Аляксей Мароз, Мацей Халадоўскі, Віктар Сазонаў, Уладзімір Хільмановіч.

Канцылярыя: Галіна Рамашка. Друкарня: "Orthdruk", Białystok. Tekstów nie zamówionych redakcja nie zwraca.

Zastrzega sobie również prawo skracania i opracowania redakcyjnego tekstów nie zamówionych. Za treść ogłoszeń redakcja nie ponosi odpowie-

Prenumerata krajowa

Termin przyjmowania wpłat do 5-go dnia każdego miesiaca poprzedzajacego okres rozpoczecia prenumeraty. Wpłaty przyjmują urzędy pocztowe na terenie województwa podlaskiego oraz oddziały "RUCH" i "KOLPORTER" na terenie całego kraju. Cena prenumeraty kwartalnej — 26 zł., półrocznej — 52 zł., rocznej — 104 zł

Prenumerata z wysyłką za granicę

Wpłaty przyjmuje "RUCH" S.A. Oddział Krajowej Dystrybucji Prasy, ul. Jana Kazimierza 31/33, 01-248 Warszawa; telefony: +48(0)22 53-28-823 prenumerata płatna w walucie obcej, 0-2253-28-816, 53-28-819; — prenumerata platna w PLN; nr faxu: 0-2253-28-734

Prenumerata w redakcji

Planowana ilość numerów "Niwy" w 2009 roku — 52.

Poczta zwykła: Cena 1 egz. wraz z wysyłką w kraju wynosi 3,65 zł. Cena 1 egz. wraz z wysyłką za granicę — kraje europejskie — 5,00 zł. — kraje pozaeuropejskie — 5,20 zł.

Poczta lotnicza: Cena 1 egz. wraz z wysyłka – kraje europejskie – 6,00 zł, -Ameryka Północna, Afryka — 6,70 zł., — Ameryka Południowa — 7,80 zł., — Australia i Oceania 10,00 zł.

Wpłaty przyjmuje: Rada Programowa Tygodnika "Niwa", BANK PEKAO S.A. O/Białystok 38 1240 5211 1111 0000 4929 0945

Nakład: 1500 egz

Калі пабольшаць парк? 08.02 – 14.02

Тэкст і фота Аляксея МАРОЗА

 У 2009 годзе прыпадае сімвалічная 600 гадавіна аховы прыроды ў Белавежскай пушчы. Гэта знакаміты момант, каб зрабіць прыкметны крок у напрамку пабольшання аховы пушчы ў якасці міжнароднага запаведніка прыроды, а таксама ў напрамку павелічэння нацыянальнага парку. Гэта адна з нашых прыярытэтных задач на 2009 год, — заявіў на прэс-канферэнцыі ў палове студзеня 2009 года міністр асяроддзя Мацей Навіцкі і дабавіў, што будзе многа міжнародных мерапрыемстваў, прымеркаваных да 600-годдзя аховы пушчы.

Апошнім часам у Белавежы сталі гаварыць, што прадбачваецца пашырэнне Белавежскага нацыянальнага парку на ўсю тэрыторыю Белавежскага і частку Броўскага надлясніцтваў. Аднак, у адпаведнасці з законам аб ахове прыроды, нельга пабольшаць тэрыторыю нацыянальнага парку без згоды мясцовых самаўрадаў. Міністр асяроддзя звярнуў увагу, што яшчэ ад дзевяностых гадоў працягваецца канфлікт паміж мясцовым грамадствам і леснікамі з аднога боку і экалагічнымі арганізацыямі ды міністэрствам асяроддзя — з другога. Абодва бакі прэзентуюць цалкам іншыя погляды на справу пашырэння парку. Паводле міністра Навіцкага, вядуцца працы па выпрацоўцы пагаднення наконт пашырэння тэрыторыі Белавежскага нацыянальнага парку. Аднак старшыня Рады Белавежскай гміны Ян Гвай заявіў, што з яго самаўрадам не было яшчэ размоў на гэтую тэму. Прыхільнікі павелічэння нацыянальнага парку адзначаюць, што ўся Белавежская пушча ахоплена еўрасаюзнай экалагічнай сеткай "Натура-2000", а за такой тэрыторыяй павінен наглядаць парк. Тлумачаць яны, што гэта павінна садзейнічаць павелічэнню парку на ўсю пушчу.

У Рэспубліцы Беларусь таксама будзе адзначацца падобная як у Польшчы гадавіна, але яе прычына іншая. Афіцыйна гаворыцца, што будзе святкавацца 600-годдзе першых паляванняў у Белавежскай пушчы. Пры гэтай нагодзе будуць прыняты новыя ўказанні наконт больш строгай аховы Белавежскай пушчы. Трэба памятаць, што ў Беларусі здаўна нацыянальны парк абымае ўсю тэрыторыю Белавежскай пушчы. Аднак у парку здабывалася многа драўніны і таму існуе патрэба большай аховы пушчанскага лесу.

Якіх дамагацца кампенсацый?

Хіба і нашы леснікі ды гмінныя і павятовыя самаўрадаўцы з Гайнаўшчыны бяруць пад развагу такі варыянт, што Белавежскі нацыянальны парк у будучыні будзе павялічаны. Але ходзяць розныя чуткі наконт часу, калі гэта можа адбыцца і кампенсацый для мясцовага насельніцтва, якое ў пачатковым перыядзе адчуе адмоўныя матэрыяльныя паслядоўнасці. Хаця большасць звычайных пушчанскіх людзей была супраць павелічэння парку, многа было перакананых, што і так дачакаюцца парку, які абыме ўсю тэрыторыю Белавежскай пушчы. Калі нашы самаўрады рашацца даць згоду на пабольшанне парку (закон аб ахове прыроды патрабуе згоды мясцовых самаўрадаў на пабольшан-

Прадбачваецца пашырыць Белавежскі нацыянальны парк на ўсю тэрыторыю Белавежскага і частку Броўскага надлясніцтваў, дзе многа лесу ахоўваецца ў рамках Ляснога прамацыйнага комплексу "Белавежская пушча"

не тэрыторыі нацыянальнага парку), павінны патрабаваць ад урада кампенсацый хаця б у выглядзе гарантый выдзеліць сродкі, якія можна было б выкарыстаць на самаўрадавыя інвестыцыі, на дзейнасць арганізацый па захаванню нацыянальнай тоеснасці, культуры і традыцый карэннага насельніцтва. Павінны быць забяспечаны таксама грошы на падтрымку прадпрыемстваў, якія далі б месцы працы беспрацоўным, а таксама на развіццё агратурыстычнай ці сельскагаспадарчай дзейнасці, можа і ў галіне экалагічных прадуктаў на аснове існуючых і новаствораных гаспадарак. Нельга забыць таксама пра забеспячэнне ўсіх жыхароў Гайнаўшчыны ў магчымасць куплі драўніны для абагравання дамоў. Калі б пабольшаны парк рашаўся ў рамках санітарных работ рыхтаваць прыдатную для вытворчасці драўніну на продаж, павінна яна трапляць у першыю чаргу да нашых прадпрымальнікаў, без агульнапольскіх аўкцыёнаў. Магчыма, што такіх вялікіх гарантый урад даць не можа і таму павінны яны быць забяспечаны законам. Вядома, што ўрады мяняюцца, а новыя кіраўнікі краіны не заўсёды хочуць трымацца дамоўленасцей, якія абяцалі іх папярэднікі. Калі ў галоўным за вонкавыя сродкі ў Гайнаўскім павеце ў мінулым былі зроблены экспертызы наконт кампенсацый для мясцовага насельніцтва па прычыне адмоўных паслядоўнасцей павелічэння Белавежскага нацыянальнага парку на ўсю пушчу, дык гаварылася пра трыста мільёнаў злотых. Магчыма, што такія грошы цяжка зараз знайсці ў дзяржаўным бюджэце, калі штораз больш прадпрыемстваў у Польшчы спыняе сваю дзейнасць або высылае сваіх працаўнікоў у водпускі. Аднак ад чаго ж Еўрасаюз, які лічыць Белавежскую пушчу лёгкімі Еўропы і старадаўнім некранутым людзьмі лесам (папраўдзе таго некранутага людзьмі лесу ў нашай пушчы ўжо мала — А. М.). Калі ў еўрасаюзным бюджэце адводзяцца мільярды еўра на будову шыкарных дарог у заходняй і цэнтральнай Польшчы, не гаворачы ўжо пра велізарныя сродкі на будову адмысловых стадыёнаў пад "Еўра-2012", дык чаму ж не пашукаць тых хаця б ста мільёнаў еўра, якія маглі б кампенсаваць кошты павелічэння парку. Гэтыя сродкі дазволілі б

стварыць новыя месцы працы, інф-

раструктуру, што спрычынілася б да лепшай аховы старога лесу, а арганізацыя культурных ініцыятыў давала б для мясцовага насельніцтва, сярод якога вялікую частку састаўляюць беларусы, пачуццё, што жывуць яны на сваёй зямлі.

Ці ўжо згаджацца на парк?

Трэба ўсвядоміць самаўрадам, што ахова пушчы гэта не кара, але вялікі шанц, — лічыць Януш Корбель з Белавежы, публіцыст і старшыня Таварыства аховы краявіду, які здаўна выступае за рэалізацыю праекта пабольшання тэрыторыі нацыянальнага парку на ўсю Белавежскую пушчу. -Павелічэнне тэрыторыі парку, гэта добрая нагода, каб мы дамагаліся канкрэтнай дапамогі для вырашэння нашых праблем. Напрыклад, можна выступаць за сродкі для рэалізацыі праекта ўтылізацыі адкідаў з нашага рэгіёна.

Януш Корбель лічыць таксама, што мясцовае насельніцтва павінна пры нагодзе павелічэння парку дамагацца дапамогі як у галіне будовы інфраструктуры, развіцця гаспадаркі, так і развіцця мясцовай культуры.

Цяжка разлічваць, каб міністр асяроддзя ўжо ў 2009 годзе быў у змозе запрапанаваць дапамогу размерам падобным да страт, якія пасля павелічэння парку маглі б крануць мясцовае насельніцтва. Тады трэба паставіць пытанне, ці згаджацца на невялікую ўспамогу, ці чакаць большых грошай. Гайнаўскі мастак Віктар Кабац лічыць, што сам нацыянальны парк на ўсей тэрыторыі Белавежскай пушчы гэта ўжо вялікі козыр, які дасць штуршок для гаспадарчага і культурнага развіцця прыпушчнаскага рэгіёна. Паводле яго, турызм і агратурызм, пры моцным заангажаваннні самаўрадаў і мясцовага насельніцтва, зможа накруціць кан'юнктуру развіцця цэлага рэгіёна.

Каб атрымаць большыя сродкі з Еўрасаюза і згоду мясцовых самаўрадаў на павелічэнне парку, патрэбны час. Толькі партнёрская размова з мясцовым насельніцтвам дасць станоўчыя рэзультаты як у галіне рэальнай аховы Белавежскай пушчы пры сённяшнім статусе, так і ў справе павелічэння тэрыторыі нацыянальнага парку, што хіба ў будучыні будзе непазбежным. Можна толькі паставіць пытанне: "Калі пабольшаць парк?"

(22.03. - 20.04.) Аслеплены новым пачуццём можаш страціць з вачэй нешта вельмі важнае. Перад табой час вельмі карыснай кан'юнктуры ў бізнесе. Мілыя людзі, хопіць часу і на прыемнасці. (21.04. — 21.05.) Да 10.02. клопаты ў падарожжы, цяжкія сітуацыі з-за дзеянняў нядобрых людзей. Не засяроджвайся на дробным, не бяры ў галаву складанага (можаш не справіцца; лепш будзе ў другой палове лютага). Нагоды пазнаёміцца з кімсьці цікавым.

(22.05. — 22.06.) Да 10.02. благі настрой, хандра, неахвота сустракацца і гуляць, Пасля ўсё паправіцца, бліснеш аптымізмам. Духовая радасць паправіць здароўе. На працы нічога не паскарай — так хутчэй дойдзеш да поспеху.

(23.06. — 23.07.) 3 13.02. дробныя справы могуць вывесці цябе з раўнавагі. Не вер людзям, якія маюць ахвоту залезці табе на галаву. Калі што цябе саб'е з ног, знойдзеш незвычайныя сілы, каб устаць і справіцца з кожнай перашкодай. Далікатнае здароўе; асабліва пільнуй страўнік і кішкі.

(24.07. — 23.08.) 9.02. з-за абручовага зацьмення Месяца — шэраг клопатаў, асабліва са справамі, якія ты палічыў ужо завершанымі; могуць ажыць даўнія жалі. 10-14.02. будзеш настроены сантыментальна. Уважліва прыгледзься справам, ідзі за голасам інтуіцыі.

(24.08. — 23.09.) Кіруйся сэрцам — не заблукаеш. Будзеш творчы і натхнеш іншых. Яшчэ ў гэты тыдзень падтрымлівае цябе Казярог — гарантуе поспехі і ў кампаніі, і на працы. Прыйдзецца стаць табе зноў перад выклікамі з мінулага і ўласным ценем (вяртанне да даўніх спраў — няўхільнае, але глыбокаачышчальнае).

(24.09. — 23.10.) Да 10.02. хтось схоча цябе спецыяльна выкарыстаць або хітра ўвесці ў зман; будзь асцярожны! 8-12.02. прыйдзецца змяніць курс дзеянняў і адмовіцца ад некаторых мерапрыемстваў (асабліва дробныя праблемы могуць шмат наблытаць). З 13.02. (да 17.02.) будзеш вельмі адважны, баявіты, спрытны і ахвотна возьмешся за новыя

(24.10. — 22.11.) Яшчэ не такі лёгкі тыдзень, каб усё ішло па-твойму. Не разлічвай на добры выпадак. Не вер людзям, якія лішне абяцаюць, асабліва ў прафесійных справах. У пары вернецца старая, нявырашаная праблема. Новай працы можаш пашукаць у "валянцінкі" — без праблем здабудзеш тое, на чым табе залежыць.

(23.11. — 22.12.) 10-14.02. маеш шанц наладзіць найцікавейшыя знаёмствы. Не падвядзе цябе інтуіцыя, пры нагодзе будзеш мець сто ідэй у хвіліну! 9.02. абручовае зацьменне Месяца прадвяшчае расколы, канфлікты, непаразуменні; можа папсавацца здароўе, паявяцца фінансавыя праблемы.

(23.12. — 20.01.) Да 11.02. могуць быць клопаты са здароўем, з адпаведнай ацэнкай сітуацыі, разгубленасць. Калі нават расстанешся з блізкай асобай, не будзеш доўга ў роспачы. Зоркі адораць цябе вялікай моцай падняцца з найбалючых упадкаў.

(21.01. — 19.02.) Асабліва 8.02. не спрачайся — можаш шмат страціць! Ніхто цябе не загоніць у казіны рог! Харызма, адвага, ззянне. Але варта ў гэты тыдзень яшчэ і адпачыць, схавацца кудысьці ў ціхае месца, бо ў другой палове лютага дык будзеш мець карусель!

(20.02. - 21.03.) 10-14.02. вер сваім інстынктам. Твой унутраны голас падкажа табе найлепшыя развязкі, нават калі здасца, што яны пярэчаць здароваму розуму! Асабліва з 13.02. дай больш свабоды каханай асобе.

Агата АРЛЯНСКАЯ

